

1. **MIASTO** (7264) *sb n*

-a- (6042), -ą- (1); mieście(ch): -e- (1220), -ę- (1).

miast- (*w tym 105 r. błędne znakowanie*), \diamond *W G pl wahania*; o *jasne*; w mieście(ch) *pierwsze e jasne*.

sg *N* miasto (1120). \diamond *G* miasta (1997). \diamond *D* miastu (219). \diamond *A* miasto (920). \diamond *N a. A* miasto (5). \diamond *I* miastem (200); -em (9), -(e)m (191). \diamond *L* mieście (941), [miejsie]. \diamond *D a. L (cum praep „po”)* miastu (2) *BierEz, OrzRozm.* \diamond *V* miasto (27). \diamond *pl N* miasta (341). \diamond *G* miast (620); -ą- (563), -a- (14), -(a)- (43); -ą-:-a- *Leop* (27 : 2), *UstPraw* (1 : 1), *BibRadz* (32 : 2), *BielKron* (147 : 4), *Mącz* (6 : 2), *BudBib* (36 : 1), *GórnRozm* (8 : 2). \diamond *D* miastóm (39), miastám (18); -óm *MetrKor, MiechGlab, Leop, KwiatKsiąż, Mącz* (3), *RejAp* (2), *RejPos, RejZwierc* (2), *KochPs, SkarŻyw, GórnTroas, LatHar*; -ám *FalZioł, LibLeg* (5), *UstPraw, BudBib* (2), *ModrzBaz, WujNT* (2); -óm : -ám *Diar* (1 : 1), *BibRadz* (1 : 2), *BielKron* (4 : 1), *SarnStat* (16 : 1), *PowodPr* (1 : 1); ~ -óm (14), -om (7), -(o)m (18); -óm *Mącz* (3), *GórnTroas*; -om *KochPs*; -óm : -om *SarnStat* (10 : 6); ~ -ám (11), -(a)m (7). \diamond *A* miasta (388). \diamond *I* miasty (72), miastami (1) *PowodPr.* \diamond *L* mieściéch (265), miastach (73); -ach *ListRzeż, MiechGlab, OrzRozm, SkarŻyw* (6), *StryjKron, BielSen, SkarKaz, SkarKazSej, KlonFlis*; -éch : -ach *BielŻyw* (1 : 1), *Diar* (7 : 1), *GliczKsiąż* (5 : 1), *LubPs* (2 : 1), *GroicPorz* (7 : 1), *Leop* (25 : 11), *BibRadz* (16 : 5), *BielKron* (21 : 6), *KwiatKsiąż* (2 : 1), *RejPos* (2 : 1), *BudBib* (8 : 5), *ModrzBaz* (6 : 1), *ReszHoz* (1 : 1), *GórnRozm* (2 : 1), *GostGosp* (2 : 1), *WujNT* (8 : 4), *SarnStat* (87 : 16), *VotSzl* (2 : 1); ~ -éch (91), -(e)ch (174); - -ach (53), -äch (15), -(a)ch (5); -äch *LubPs, RejPos, StryjKron, BielSen, GostGosp*; -ach : -äch *Leop* (7 : 4), *BibRadz* (4 : 1), *BielKron* (5 : 1), *BudBib* (1 : 4). \diamond *V* miasta (1). \diamond *du N (cum nm)* mieście (6) *BielKron* 6, 205v, 274, 283, 455v, *BudBib Ios* 21/27. \diamond *A (cum nm)* mieście (9) *HistAl Cv, BielKron* 126, 217v, 273v, 287v, 289v, 392v, *BudBib Ios* 21/25, *Paprup F.*

Składnia orzeczenia w odniesieniu do mieszkańców miasta: przy podmiocie w sg orzeczenie praet typu: miasto było (120), miasto byli (5); było : byli BielKron (19 : 2), Mącz (5 : 1), SarnStat (20 : 2). \diamond Przy podmiocie w pl i du orzeczenie praet typu: miasta były (43), miasta byli (23); były LibLeg (2), SeklKat, KromRozm II, GroicPorz (2), Leop, RejAp (2), ModrzBaz (2), ReszPrz, GórnRozm, ActReg, WujNT, SkarKazSej; byli ListRzeż, HistAl, SkarŻyw, VotSzl; były : byli BielKron (20 : 13), RejPos (1 : 1), SarnStat (6 : 5).

Sł stp, Cn notuje, Linde XVI – XVIII w.

1. *Miejsce; locus Vulg* (5) : *OpecŻyw* 87; wedlvg sprawiedlywey rzeczi na obie stronie niechbi granycze bil polozone o miefczie przes lyft swoy daly Znacz *LibLeg* 11/83v; [Nie mamy tu miáftá miefczkáiącego [= *trwałego*] ále przyłzłego szukamy. *GilPos* 91].

miasto czego (1): *A* ielliby miáftá byc zupelna offiárá Pánu z Ptáftwá: thedy z Synogárlic y gołąbiat będzie iá offiárowal káplán do ołtarzá: I zákreciwłly mu fłyię y przedárłly miáfto rány/ wypuści krew ná kray ołtarzá *Leop Lev* 1/15.

Zwrot: »w jedno miasto zgromadzić« (1): ysz [cesarz *turecki*] panow wlıfthkych, wyedno myáfto sgramadzicz aby ye posczynal nyemogl *LibLeg* 6/190.

Wyrażenie: »miasto ku mieszkaniu« (1): *incertis magis vagatur fedibus*, tuła fię nie máiąc nigdziey tu miáftá pewnego ku miefczkániu *CzechEp* 60.

2. Wytyczony i najczęściej otoczony murem teren, pokryty gęstą i planową zabudową tworzącą place i ulice, stanowiący mniej lub więcej samodzielną jednostkę administracyjną, samorządową, a czasem polityczną; mieszkańcy miasta; władze miasta; *civitas, urbs* Murm, Mymer¹, BartBydg, Mącz, Calag, Calep, Cn; *oppidum* Mącz, Calag, Calep; *domus, moenia, polis* Mącz (7232) : Prosił by [...] Droęę mu k miáftu vkazał BierEz A3; W mieście go [jesiotra] dobrze przedáli BierEz I2v; Każy ołła vzielenić/ Iutro go po miáftu wodzić. BierEz R4v, A3, A3v, A4v [2 r.], G3 [3 r.], G3v, Hv [2 r.], Pv; Gdy przed miáftem bylo/ Iozeff niedopuřil onym ludziom ijdz s nijmi daléy OpecŻyw 30v; a kto łám łobie iełt/ łwému rozumowi panuie/ motznieyłfy iełt niź ktory miáfta podbijá. OpecŻyw 35; tak ijź z Ieruzale^m ij z ijnłfych miáft wiele ludzi przychodzilo oględatz Lazarza żywého. OpecŻyw 68v, 24, 29, 30, 42v, 49v (42); ForCnR A2 [2 r.], A2v [2 r.], A3, A4, Bv (12); Insulae etiam dicuntur domus in urbe ab aliis separatae, et vicos undique habentes, [...] Domy wmyeścyech ná ołobni łtoyaęoe. Murm 19, 25 [2 r.], 27; Mymer¹ 5v; HistJóz B2v, C, D2, D2v; BartBydg 68b, 75b, 152b; A czolziá thknye kvpczow czy rozno ydą bo zrozlicznich myałth ydą MetrKor 57/117, 57/118v, 59/276, 278v; TarDuch A4v, B6v, C3, E2 [3 r.], E2v; á Tullius mowi, że Socrates z nieba mądrości dołięgnął, á po miáftach iá rozliewał. BielŻyw 42, 2, 8, 9, 14 [6 r.], 17 (31); Takieź y miáftom imiona polłkie albo windelłkie, Lubek, Rołtok, do dzifidyłzego [!] dnia trwaiá MiechGlab 46; Modon Wyłep y miáfto thymże imieniem Wenetom moczą odiał MiechGlab 69, *6v, 9, 30, 37, 45 (15); BierRozm 10; WróbŻołt L6, 58/7, 15, Z3v, 121/3; WróbŻołtGlab A4v; LibLeg 6/117v, 118v, 7/10, 35v [2 r.], 11/82, 98; RejPs 81v [2 r.], 128v; ComCrac 12; RejRozpr Cv; ConPiotr 31, 31v; LibMal 1544/78v, 1545/99, 1546/110v [2 r.], 1547/125v, 126 (24); SekłWyzn g3v; RejJóz M, N4v; SekłKat K4, K4v [2 r.], L4; RejKup b8v, c2, d4; RejKupSekł a5v; Krol nád Krolmi y pan nád pány Alexander [...] ludziem w miełciech po włzytkim krolełtwie Perskim vłtháwionym łáskę łwoię. HistAl G4, A2, A3v, A4v, A7v, B7v [2 r.] (32); KromRozm I Gv [2 r.]; MurzHist C4, Ev, T3v; MurzNT Matth 2/16, 10/14, 15, 14/13, 28/11 (8); KromRozm II g2v, h; KromRozm III F6v, F7v [3 r.], G3v, H8, 13; Wolności, ktorebykolwiek dane były od takowych popłatkow tak miáftam jako osobam, aby były ze wszech zjęte na ten czas dla potrzeby pospolitej. Diar 80, 53, 72, 73, 74, 77 (9); co yuź łie włłczęło nye tylko v sláhty [...] ále teź y włámych myełcyech łámilź myełłczánye nád zwyczáy á porządek w včzenyu dzyatek/ łfukáya łobye inłfych łzkoł GliczKsiąź K3v, B4v, E5v [2 r.], F4 [2 r.], H7, K3v; LubPs Cv, N [2 r.], Nv, O4v [2 r.], R2, gg6v, hh4; GroicPorz C2v, a3v, b3, b3v, b4 (25); KrowObr 22v, 28, 30, 49v, 104v [2 r.], 237v [2 r.], 241v; RejWiz 132, 140v, 155v, 162v; Tełz tho łą miáftá ktoreś mi dał bráćie? Leop 3.Reg 9/13; A łzukayćie pokoiu miáłthá tego do ktoregom was kazał záprowađzić y modłćie łie Pánu zá nie Leop Ier 29/7; przed miáftem zábiya miećź/ á domá łmierć podobná iełt. Leop Thren 1/20, *B2, Gen 26/7, 33, 36/35, 41/36 (152); UstPraw Av, A2, D, E2, E3 (22); KochZuz A2; RejFig Aa2v, Aa6, Aa6v, Bb, Bb6v (10); vřzrał á niewiałty/ Iedny łtoia ná murzech/ á drugie przed miáłty. RejZwierz 37v, A2v, lv, 2, 6 [3 r.], 12v (25); y wybáwił Lotá z one^{go} zginienia miáft tych co w nich miełzkał. BibRadz Gen 19/29; Abowiem oto poczynam karánie od miáftá ktore łie ozywa imieniem moim BibRadz Ier 25/29; Gdy łie tułáli po pułzczy y po pułtyni bez drogi/ á nie náleźli miáftá ku miełzkańiu. BibRadz Ps 107/4; 1. Wypifuię rozdźielenie źiemie. 3. Pierwłza część náleźeć miáłá ku kołłciołowi [...] 5. Wtora ku Lewitom. 6. Trzecia ku miáftu. BibRadz Ez 45 arg;

Kázde tedy miáfto y žiemicá ktoraby temu dofyć nie czyniá/ z thákowemże gniewem/ mieczem/ y ogniem będzie poborzoná *BibRadz Esth* 16/23, *Gen* 11/5, I 8a *marg*, *Gen* 18/24, 26, 28 (149); Mniemáli przed tym poſtronni ludzie/ áby POLONIA była Miáfto iákies/ ták iáko ieſt BONONIA we Włofzech Miáfto iedno *OrzRozm* P4; Służnie tedy y Homerus wychwaláiąc Vlyfélłá Mowcę/ Bogiem go być zowie: ná ktorego ludzie po miáftu chodzącego pátrzą iáko ná Bogá. *OrzRozm* Q3, I4, N2, O3v [2 r.], Pv [3 r.], P3 (16); Przeſtał też ſiekier ktore iedno przed krolem noſzono/ á miotły zoſtály/ wſzákże vftáwił áby przed miáftem noſzono ſiekiery/ á miotły w mieſcie. *BielKron* 105v; A ftąd dziś zowá część Włofkiej zyemie Lombárdyá/ ktorą ſobie byli obráli/ iáko Medyolan/ Bryxyllá/ Plácencya/ Weroná/ Kremoná/ y wiele inych miáft w nalepſzych kráinach. *BielKron* 162v; á gdy miáftá niewſzytkich Artykulow Kfiążęcych przyimowály/ niebyło ſpolnego przymierza *BielKron* 207; wezwano też mieſzczan álbo poſtow od miáft do Ceſárſkiego dworu *BielKron* 209; boć nam miáfto z mury/ á nie miáftu nas/ Skánderbeg polecił *BielKron* 249v; gdyż ſam Alexándor przyiechawſzy do Syryey/ nie thylko miáftu/ ále y koſciółowi Bożemu poćciwość wyrządził *BielKron* 265v; Ma theż od pułnocy miáfteczko rzeczone Lethá/ z ktorego widáć ná morzu okręty kiedy idą do miáftá álbo z miáftá *BielKron* 277v; Ten Ceſarz Nero kochał ſie w tym/ iż ty miáftá iego imieniem zwano. *BielKron* 287v; A gdy Konrad przyciągnął do nich/ nálaźł miáfto puſte *BielKron* 365, 9 [2 r.], 10v, 12 [7 r.], 13, 14v (548); *KochSat* A3, B; *KochZg* A2v; *KwiatKſiąż* Av, C4 [2 r.], D4v, Fv, K3; In urbem accessit, Náđ miáfto przyciągnął. *Mącz* 3a; Bovile, Miáfto nie daleko od Rzimu. *Mącz* 26c; Defectio, Odftánie/ Odpádnienie Odtrącenie od kógo/ gdy yákoby miáfto álbo yáki lud od poſłuſzeńſtwá ſwego páná odpádnie. *Mącz* 115b; Hecatompolis, id est, centum urbium, Oſtu miáft. *Mącz* 153d; Macedonia, Kráýiná w Greciey miedzy Thracią. Eripere á Słáwácká ziemiá leżąca/ w tey ſą ony miáftá do których ſwięty Páweł piſał. *Mącz* 202b; Municipatim [...]. Ode wſi/ do wſi álbo przez wſziſtki miáftá yednych praw wżywájące. *Mącz* 237d; Omnis civitas Wziſtko miáfto. *Mącz* 263c; Regiones urbis, Dziedziny miáftá tego. *Mącz* 349d, 3a, c, 15a, 17b, 20d (169); *OrzQuin* X2v, X3; *LeovPrzep* A3v, D4v; Abowiem pátrzay ná ty mieſzczány o ktorych tu Pan powiádać raczy/ iefli nie ſą podobni ku Sodomie y ku Egiptowi. Bo Sodomá co zá miáfto było/ tho iuź wiemy *RejAp* 93; zábiy kogo chceſz/wydrzy komu co chceſz/ weźmi żonę/ weźmi dzyewkę/ weźmi mniſzkę czyń złoſci iákies chceſz/ ſwowlności iákies chceſz/ iedno day czyńſz do miáftá do tego/ iuźci będzie wſzytko odpuſzczono y wſzytko wolno. *RejAp* 152; Zátrzęſłá ſie ziemiá á miáfto vpáđło *RejAp* Ff4, Cc4v [3 r.], 42v, 43, 82, 93 [2 r.] (65); ſnádniey mogł ná ſtronie/ niź w mieſcie vczynić temu dofyć *GórnDworz* B6v, P3v, Qv [2 r.], Y4v, Y5v, Z4 (16); Thedy Wirgiliuſz poſtáwił ieden ſłup poſrzod miáftá *HistRzym* 48v, 7, 8, 10v, 11 [3 r.], 18 (51); A powſtánie miáfto przeciwko miáftu *RejPos* 188; Poźrzy ná ktore miáfto chceſz/ poźrzy ná ktore oſiáđłoſci chceſz [...] vźrzyſz to iáwnie á iáwnie oczymá ſwemi/ iż nigdy wiernego wedle obietnic Páńſkich nie naydzyeſz/ áby ſie nie miáło ſporzyć w domu iego *RejPos* 239v, 19v, 22v, [36] [2 r.], [36]v [2 r.], 62 (67); *BielSat* C2v, Ev, M4v, N2 [2 r.], N3; *KwiatOpis* Cv, D2; *HistLan ktv* [3 r.], A2v, A3, Cv, E3, F [2 r.], F3; *KuczbKat* 80, 215; Miáfto pothym widząc onę káſkę iego/ y lámo ſie potym mocno opráwiło/ y mocno przy nim ſtało *RejZwierc* 45v, 28, 43v [2 r.], 45v, 55v, 67v (45); Ktory ma lud máły ktemu ſłáby przeciw nieprzyaciéllkiemu/ pátrż mieyſcá takiego/ coby cie ze dwu ſtron bronilo/ to ieſt/ gory/ wody/

błota álbo miáfto. *BielSpr* 36v, 9v [2 r.], 22, 61v, 62, 62v, 63v [2 r.], 72v; *KochMon* 28, 33; *WujJud* 146v, 158; *KochList nlb* 3; *RejPosRozpr* c2v, c3, c3v; *RejPosWstaw* [41³]v; poslemy męże przed łobą ze wyłzpiegią nam ziemię/ á przyniofą nam łpráwę/ ktorą bychmy fię drogą puścić mieli/ y do ktorychby miáft iść. *BudBib Deut* 1/22; tedy opuścili miáfta/ y po wćiekáli/ á przyłzedłzy Pelifztyrowie miełzkáli w nich. *BudBib 1.Reg* 31/7; Bo dni godne pámięci/ y chwálebne miedzy włzem potomłtwem y národem/ po włzytkich ziemiach y miáftach: Tyć (fą) dni *BudBib Esth* 9/28; Y rzekł/ wftąpię/ (á) pokryię ziemię/ wygubię miáfto/ y miełzkáiące w niem. *BudBib Ier* 46/8; Ták mowi Adonái Iehowá/ miáfto przelewáiące krew wposzrodku siebie/ áby przyłzedł czás iego/ ktore czyniło báłwany przeciwko łobie/ máżąc fię. *BudBib Ez* 22/3, c, *Gen* 28/19, 44/4, 13, 17/2 (100); *HistHel* B2, D, D3 [2 r.]; *Strum Iv*; *BiałKaz* B3; *BudNT przedm* b8v, *Matth* 12/25, 14/13, *Mar* 14/13, 16 (27); *StryjWjaz* A4; *CzechRozm* 35v, 70, 76v [3 r.], 79v, 119v *margin* (19); *PaprpPan* G, Gv, Ddv, Ggv, Gg2 [3 r.] (10); przedłie rofkazał/ áby miáfto/ ktoreby nablížey było onego mieyłcá gdzie trupá náležiono/ zábiło ćielicę/ dla włągánia Bogá. *ModrzBaz* 79; Oná część miáftá w ktorey fię zápáliło/ niech drábiny przyłtáwiáią/ hakámi rozrywáią/ y chuftámi mokremi gálfą. *ModrzBaz* 84; A zdomow infzych części miáftá/ niech dwá przychodzą/ ieden zśiekierą/ á drugi z wiádre. *ModrzBaz* 84; Sokrátes [...] / gdy go pytano zkądby był: niepowiedziáł fię z Athen/ ále z świátá: rozumieiąc to być rzecz nieprzyłtoyną/ áby táki mędrzec cnotámi fię ofobnemi báwiący/ miáł fię przywłżąc do murow á obyczáiw iednego miáftá. *ModrzBaz* 143, 3, 4, 22, 31 [2 r.], 31v (38); Iáką rożą Rzym połse Chryftułowí. Iákíemi dwíemá koronámi [*Piotrem i Pawłem*] ozdobiło fię to miáfto *SkarJedn* 90; Y nie dla tego iá [*carogrodzką stolicę*] ći wtorego Zboru oycowie S. wczćic chćieli/ áby ná niey kiedy ktory Apołtoł ábo Ewánieliłtá siedziáł y onę fundował/ iáko ty czterzy: ále iż nowe miáfto y głowę świeckiego páńłtwá/ kwoli Cefarzom tjm/ ozdobić chćieli. *SkarJedn* 179, 24, 26, 90, 137, 174, 175, 179; *KochDryas* [A]3; Przełozonych wyłtępy miáftá zgubiły *KochOdpr* B3 [*idem KochPieś* 47]; *Oczko* 15v; *Calag* 107b, 461a, b; Hieruzálem/ wzór miáft zacnych/ ozdóbá świátá: Zgodą miełzczan łwých łpoiona ná wieczné láta. *KochPs* 188; Ze miáftom/ y walecznym národem pánuię/ Włzytko to łáłce twéy przypifuię. *KochPs* 209, 69, 81, 188; acz drudzy Vr nie zá miáfto/ ále zá ogień/ ktory w Cháldei zá Bogá miano wykładáią *SkarŻyw* [282], 20, 21, 27, 31 [4 r.], 70 (109); *ZapKościar* 1579/1v, 2v, 1582/36v, 1586/68v; *MWilKHist* B2, B4, Dv; *StryjKron* 26 [3 r.], 41, 91, 140, 170 (24); *CzechEp* 98 [2 r.]; Y miáfto/ y ozdobnych Cérkwi w czásie krotkiem Trzydzięci wygorzáło *KochJez* B2v, B2v; iż niepotáiemnie/ ále iáwnie fię łchadzamy/ y iż nie tylko z miáftá/ ále y łkąd inąd ludźie do nas przybywáią *NiemObr* 22, 22 [2 r.], 77, 163, 173; *KlonŻal* B4v *margin*, C; *KochMRot* A2v; *ReszPrz* 7, 26, 31, 70, 112; iednák nigdy ich [*znaków miłosci*] wícey áni znácznieyłzych nie znaydzielz/ iáko w tym świętym miełćie/ z ktorego też inłze miáftá do dobrych wczynkow przyłkad biorą *ReszHoz* 124; gdyż fię to wam pokazáło/ że v nas chrzełćiján tylko prawđziwa chrzełćijánłka miłosc fię náyduie/ á ofobliwie w tym Miełćie/ ktore wy włzelákim obyczáiem zgánić y zhánbić chćeie *ReszHoz* 140, 114 [2 r.], 115, 118, 123, 133 [2 r.] (13); *ReszList* 171, 180 [4 r.], 182, 189, 190 [8 r.]; *WerGośc* 223 [2 r.], 266; *BielSjem* 28, 35, 37 [2 r.], 39; *KochPieś* 47; *PudłFr* 61; Szedł z krzyżem z miáftá Pan łzołtey godziny *ArtKanc* D9v, D12, D12v, D17v, D19v, E10 (9); *BielRozm* 19, 33; Moželz mi wierzyć/ iżby Polłká dáleko bogáłfza byłá/ gdyby miáłá miáft wícey *GórnRozm* L4v,

A3, B2, B2v, D2, K4 [2 r.] (22); *KochProp* 6; *KochWr* 21, 26, 32; Xiazetom Mazoweckim Manom twoim á towarzilzom nalzem/ dwie Miełce widarli *PaprUp* F; *ActReg* 9, 17, 27 [3 r.], 28, 41 (11); *Calep* 202b, 327a, [734]a, 1142a; W Miálftach gołpodárftwo y dochod rzemiołlá nawiętłzy/ młyny/ tárgi/ iármárki/ clá *GostGosp* 140; Miálfto ná dźiesiętłki rozdźielić: tákże zás ná kopy álbo ná ftá: áby Dźiesiętłnik wiedźiał co fie w dźiewięći domiech dźieie *GostGosp* 144, 46, 58, 88, 120, 140 (22); *GostGospPon* 170; *GrochKal* 26, 27; *Phil* C [3 r.], C3, D, E, E2 [2 r.] (14); Zły nieprzyaciél/ ínadź to miał w íwym duchu/ Zeby zá wozem kroczył Król w lánčuchu. W pómpie ná w iéznym do miálftá włáfnégo *GórnTroas* 15, 8 [2 r.], 37; *KochFrag* 8, *OrzJan* 8, 79 [2 r.], 80, 81, 103; *LatHar* 2, 71, 81, 121 307 (17); *RybGęśli* B2; Tedy poczył wymawiác miálftam/ w ktorých fię sftáło bárzo wiele cudow iego/ że nie pokutowály. *WujNT Matth* 11/20, *Matth* 10/15, 23, 11 arg, 12/25, s. 69 (101); *WysKaz* 10 [4 r.], 43; mym zdániém, lepiejby było mieyłce, *ad differentiam* miełce, w miełcie od miálftá: á mieyłce od mieyłcá, nie od miełcá *JanNKar* F3v, B4; Aby żaden/ ták w miełcie/ iáko y połtroną/ żadnéy rzeczy mocą áni gwałtem brác ważyć fie nie śmiał *SarnStat* 17; PRzywileie poślednieyłze po przywileiu Królá Lódwiká/ który iełt dan włyłtkiéy ízláchćie/ lą dáné ołobóm pewnym álbo miálftóm ná clá Mołtowé *SarnStat* 68; Gdyby Zyd *pro guerra* obwiniony, nie miálfto ma ładźić, ále Król álbo Woiewodá *SarnStat* 245; Ale íż pakt/ któr é miálftá z nimi/ y oni z miálfty máią/ vkázác teraz nie mogli: tedy nie deroguiác nie páktam mieyłckim/ y owłzem ie w mocy zołtáwuiąc/ odkłádamy to do drugiégo przyłżłégo Séymu Koronnégo *SarnStat* 267; Dźierzawcj miálft przed Stárołty y Sędźmi máią odpowiedác. *SarnStat* 884 marg; tedy tákí káždy ták ná drógách iáko y w miełćiech záltány/ lól którą powiezie/ trácié bęđzie *SarnStat* 967; któr éy [solí] połowicá do Zamku Oświęcimłkiégo/ á połowicá Ráycom Oświęcimłkim ná popráwę miálftá byđz ma. *SarnStat* 967; Tóz miálfto. OKázáło przywiléy Krolá Zygmntá *SarnStat* 968, 40, 101, 120, 139, 225 (127); *SiebRozmyśl* H3v, I3v [2 r.]; *ZapMaz II G* 97/90; *KmitaSpit* C3v, C5; Dáleko więcey tákí pobożny porządek náležáł Miálftam y miełcam krześciáńłkim *PowodPr* 52, 6, 9, 10, 52 [3 r.], 74, 86; *SkarKaz* 40b, 44b, 242a, 315a [4 r.], 454a (16); *VotSzl* D3v [2 r.], Ev; *CiekPotr* 13, 85; To niłczy Monárchiie/ to y miálftá zówłze. Gdy o czym wiele mówią/ czynić zániedbáią *GosłCast* 38, 66; *SkarKazSej* 664b, 669a, 685a [2 r.], 690a, b (11); Miálfto iák z rąbká wywinął ołobne Ná włzem ozdobne. *KlonFlis* G2, F4v, G2, Hv; Ale w tákowych miełćiech gđzie lichotá wieczná/ Tám twoiá Ambitia iełt niepożyteczná. *KlonWor* 14, *ded* **3v [2 r.], 14, 25, 33, 40, 45; *PudłDydo* A2 [2 r.], A2v, A4; *RybWit* B3v [2 r.], C2; *SzarcRyt* D2v [2 r.].

miasto czego [= *jakie*] (4): Thák mowi Pan/ Wrocę fię do Syonu/ y miełzkác bęđę w Ieruzálem/ á bęđzie wezwano Ieruzálem Miálftem prawdy *BibRadz Zach* 8/3; *SkarKazSej* 702b. Cf »miasto mocy«, »miasto świátości«.

miasto czego [w tym: dodatkowo z nazwą miasta (2)] [= *gdzieś leżące*] (34): *KrowObr* 31; Miálftá lepłze tego kłiełtwá lą Tubingá á Stuthgárdia. *BielKron* 287v, 17, 263v, 264, 268, 280 (8); *HistRzym* 90v; *RejPos* 260; *KwiatOpis* C3, C4v; *BudBib Lev* 25/32; *SkarJedn* 190; *SkarŻyw* 457; *SarnStat* 266, 279, 280, 297, 503 (17); miálftá onegoż powiátu/ połły íwoie támże wyłzłą. *GrabPospR* L4.

miasto czego [w tym: dodatkowo z nazwą miasta (7)] [= *w którym coś się znajduje lub dzieje*] (21): *WróbŻołt* kk5; ábowiem iełt rzecz poządłiwa łlugam twoiem/ áby też mogli oglęđác kámienie

miáftá przebywania twego *RejPs* 148v; *BibRadz* 2.Reg 10/25, 2.Par 28/15; *BielKron* 273v; *BudBib* 2.Esdr 2/3, *Is* 29/1; *CzechRozm* 159; *PowodPr* 67; *SkarKazSej* 668a. Cf »miasto mieszkania«, »miasto ucieczki«, »miasto zebrania«.

miasto czyje [w tym: dodatkowo z nazwą miasta (19), z przymiotnikiem od nazwy miasta (2), z rzeczownikiem nadrzędnym będącym nazwą właściciela (5); *pron poss* (86), *ai poss* (61), *G sb i pron* (60)] [= zamieszkałe przez kogoś, będące czyjąś siedzibą lub miejscem pochodzenia] (207): *BierEz* G2v; *OpecŻyw* 14v [2 r.], 30v, 51v, 69; *ForCnR* A3; *TarDuch* E2; *BielŻyw* 154; *LibLeg* 11/64; *RejPs* 69v; *SeklKat* E2; *HistAl* D3v; *MurzNT* *Luc* 2/3; *LubPs* O, gg6v, hh3v, hh4; *Leop Deut* 12/12, 18/8, *Ruth* 3/11, 1.Reg 20/6, 28 (11); *RejZwierz* 2; *BibRadz* *Gen* 24/10, *Lev* 26/25, *Num* 31/10, *Deut* 13/13, 2.Par 19/10 (15); Przyftoyniey ieft Miáftu náłzemu y pożyteczniey/ (o Leptynes) áby ono dla godnych y niegodnym dobrze czyniło *OrzRozm* P2, Pv, Q2v; *BielKron* 43v *marg*, 53v, 108v, 137, 157 (15); *Mącz* 204b, 419c [2 r.]; *RejAp* 95, 151v; *HistRzym* 27, 64 [2 r.]; *RejPos* 17v, 18v [2 r.], 28v, 238, 306, 322; przywiodą go do ftárfzych miáftá fwoiego *RejPosWstaw* [41³]v; A wftyki miáftá Lewitow wpoórodku oliádfłości fynow Izráelowych/ miáft czterdzieści ósm. *BudBib* *Ios* 21/41, *Lev* 25/32, 21/20, *Ios* 21/19, 2.Reg 19/37, 2.Esdr 7/6 (12); *HistHel* C2v; *BudNT* *Ioann* 1/44, *Luc* 4/29, 10/11; *PaprPan* Hh2v; *ModrzBaz* 37v; Potym chytro fobie ziednáli/ áby ná wielkie świętá w miáfto ich proceffya z fpiewánim/ wchodźić mogła. *SkarŻyw* 87, [236]; *StryjKron* 125, 400; *CzechEp* 18; *ReszPrz* 4, 8, 110, 113; *ArtKanc* M5; *ZapKościér* 1587/69, 1597/46; *ActReg* 58; *OrzJan* 81; *LatHar* 531; *WujNT* *Matth* 11/1, 22/7, *Luc* 2/3, 39, 4/29 (11); *SarnStat* 252, 966, 967, 968 [2 r.], 969 (14); *PowodPr* 8. Cf W połączeniu z nazwą kraju, krainy lub ich mieszkańców; »miasto Dawidowe«.

miasto czyje [w tym: dodatkowo z nazwą miasta (37), z przymiotnikiem od nazwy miasta (2), z nazwą kraju (7); *G sb i pron* (121), *pron poss* (104), *ai poss* (75)] [= podległe komuś, znajdujące się na czyimś terytorium, stanowiące czyjąś posiadłość] (297): *OpecŻyw* 69; *ForCnRWiet* Av; *BielŻyw* 157; *MiechGlab* 40, 47; *BierRozm* 10; *LibLeg* 7/10, 10/97v, 11/92, 93, 155; *RejPs* 194v; *RejKup* c2; *HistAl* D7, E5, F, H, Hv (9); *KromRozm* III M4v; *LubPs* hh; *KrowObr* 8; Dał tedy Moizełz fynom Gad y Ruben/ y połowicy pokolenia Mánálses/ fyná Iozeffowego/ Kroleftwo Sehoná krolá Amorreyfkiego/ y Kroleftwo Og krolá Bazán/ y ziemię ich z miáfty ich wfódy w okoł. *Leop Num* 32/33; Alie y z fynow Aaronowych ktorzy mielkáli po polach/ y po przedmieściách miáft fwoich iuz byly náznáczeni mężowie *Leop* 2.Par 31/19, *Gen* 36/32, 39, *Num* 21/27, *Deut* 18/6, 19/1 (25); *UstPraw* A2v; *RejZwierz* 17; *BibRadz* *Iudic* 19/12, 2.Reg 8/8, *Is* 17/9, *Ez* 25/9, 30/7 (12); O Kfiętwie Brábantińkim y o niekthorych miáftách iego. *BielKron* 285v, 5, 27, 39, 42, 49v (43); Iadera, miáfto w Iftríey pánów Weneckich. *Mącz* 163b; *Prot* D3v; *LeovPrzep* D2; *GórnDworz* Z5; *RejPos* 50v, 276v; *BialKat* 128v; *RejZwierz* 261v; *BielSpr* 58v; Tedy on wzedłzy do miáft Ptolemáidfkich/ wzedzie ofadzał służebnemi *BudBib* 1.Mach 11/3, *Gen* 36/32, 35, 38, *Ios* 17/9 [2 r.], 21/33 (16); *HistHel* D2; *BialKaz* M; *CzechRozm* 121 [2 r.]; *ModrzBaz* 97; *SkarJedn* 178; Miedzy onymi pány y ksiáżęty ná pyłznych koniách go prowadzącemi/ ná ośielku do miáftá ich w ieżdzał *SkarŻyw* 310, 274; *StryjKron* 59, 115, 647, 777; *CzechEp* 153; *KochPieś* 12; *GórnRozm* L3v, L4v *marg*; *GórnTroas* 20; *WujNT* *przedm* 31, s. 845; *SarnStat* 135, 136, 142, 196, 243 (76); *KmitaSpit* C4; *PowodPr* 9, 29; *SkarKazSej* 703a. Cf »miasto cesarskie«, »miasto krolewskie«.

miasto czyje [w tym: dodatkowo z nazwą miasta (6); pron poss (33), ai poss (18), G sb i pron (12)] [= wybrane, ukochane przez kogoś] (63): Wyfluchay panie lud twój aby miłolierdziem twem odwrocon był gniew twój od ludu twego/ y od tego Miałta twego *TarDuch* E2; *WróbŻółt* 73/6 [2 r.]; *RejPs* 71v, 118v, 129, 148v, 172; *LubPs* N, P5, S2v, cc5v; Abowiem łądy twoie práwe wczyniłeś według wślyftkich rzeczy ktoreś przywiódł ná nas/ y ná miáłto śwíęte oycow náłlych Ieruzálem *Leop Dan* 3/28, *Tob* 13/19, *Zach* 1/17, *Matth* 9/1; *BibRadz* 4.*Esdr* 3/27; *RejAp* 24v, 170; *RejPos* 1, 2 [2 r.], 195v, 196, 196v (11); *RejZwierc* 258v; *KochPs* 77, 108, 152, 176; *GrabowSet* T4v; *LatHar* 290; *WujNT Matth* 9/1, Zzzzzv. Cf »miasto pańskie«.

W połączeniu z nazwą miasta [w tyrni miasto, ktore zow(i)q (a. (prze-, we)zwano)... (38), miasto rzeczone... (11), miasto imieniem, imienia, na imię... (10), miasto (na-, we)zwane... (9), miasto, ktoremu (a. ktorego) imię... (4), miasto przezwiskiem... (2), miasto, ktoremu rzekano... (1), miasto, ktoremu przezwisko... (1); przy przypadku zależnym (nie licząc A z nazwą w m oraz n) nazwa w przypadku zależnym (542), nazwa w N (324) [w tym: z nazwą obcą, być może nieodmiennie (319)]; miasto + nazwa (973), nazwa + miasto (644)] (1617): *ListRzeź* w. 3; *OpecŻyw* 13, 29, 29v, 37v, 39 (20); *OpecŻywList* C2; *MetrKor* 57/118v, 59/279; *TarDuch* B6v; *FalZioł* V 17b; ysz opatrzny cristophor nyenaloszyl szesczy kop (ad) na potrzeba reczy pospolythey myastha ostrowyey *ZapWar* 1534–1536 nr 2371; *BielŻyw* 2, 33, 123, 149, 154, 155 [2 r.]; *MiechGlab* *6, *8 [2 r.], *8v, **, **v (44); *LibLeg* 7/10, 35v; *WróbŻółt* qq2v, 127/5, łfv, 136/6; *RejPs* 81, 118v, 128v, 190v, 195v, 204; Ruben idącz w drogę vyrzał miáłto Egipt Owólz ci iuz podobno to Egipt miáłto widać *RejJóz* M; Gdi fie to działo kfiążę iedno Bitirio z miáłtá Gadi wybieżał ze trzemidziefiąt tyliąc ieznych ku bitwie zgotowaných. *HistAl* B8; Stráxagonas tedy biegł do Ateny miáłtá gdzie fie wskarżał s płączem ná Alexandrá *HistAl* D5, Bv, B7, B8, B8v, Cv (19); *LibMal* 1551/160v; *MurzHist* B3; *MurzNT Matth* 2/23, k. 116, *Luc* 2/4 [2 r.], *Ioann* 6/1; *KromRozm III* A5v, C2, E6, O2v; nákupił yáblék woz y yechał do myáłtá Pyotrkwá záfie áby yáblká rozprzedał *GliczKsiąż* I, E2, N7v; *LubPs* N; *GroicPorz* a3v, i3, k2, 1 [2 r.], ł3 marg (9); *KrowObr* 30, 30v, 34, 63, 102 (9); *RejWiz* 182v; *Leop Num* 22/1, *Deut* 29/22, *Ios* 7/4, 11/10, 22 (63); *RejZwierz* 6, 8, 12v, 17v, 20v (15); rołkażał Iudzie y Ieruzálem miáłtu/ Przed ołtarzem tym modlić fie będziecie. *BibRadz Is* 36/7, *Gen* 10/11, 12, 12/8, 19/4, I 13a marg (28); *OrzRozm* Pv, T4 [2 r.]; pánował w kráinie Edon w mieście Náchábá *BielKron* 27; Ciáło iego od Krześciánow było przyniefiono do miáłtá Edeffy. *BielKron* 144; Tákiefz miáłto Bázylea wczyniło/ iż [...] wyrzucili obrázy zewśzytkich kościółow *BielKron* 205v; bo ty dwie mieście namoznieyłze Berno á Tygurym ziednoczenie w wierze mieli *BielKron* 205v; V gory Gelboe była niegdy Betulia miáłtho *BielKron* 266v; Ná brzegách morfkich przeciw łobie łą dwie mieście ftáre/ Seftus w Chersonefu Tráciey/ á Abidus w Azyey *BielKron* 274; Thá rzeka pod miáłto Lánfenberg ciáłnemi łkálámi łciśniona idzie *BielKron* 283; profił go áby łnim był iáko z brátem przeciw Konrádowi/ Legnickiemu/ dárowawšy go trzemi miáłthy/ Reychembách/ Fránkenstein/ y Strzelin. *BielKron* 367; A ták Mołkwá/ nie od rodzáiu ieft rzeczona thym przezwifkiem/ ále od Rzeki y Miáłtá/ ktore z dawná zowá Mołkwá. *BielKron* 427; Ma dwu Pánu Miáłtho Rygá/ Arcybiłkupá y Miłtrzá. *BielKron* 437v; Potym przyplłynęłifmy do Kálektu Miáłthá *BielKron* 453, 3, 5, 6, 6v [2 r.], 7 (613); *KwiatKsiąż* Av; Bragada, Rzeka w Afryce przy mieście Vtyka rzeczonym. *Mącz* 26d, 1a, 2c,

d, 3a, 6b (53); *SarnUzn* H6v; y máley też Polłki nie vprzełpieczam [...] á nawięcey Kráková miáftá fławnego/ y owłzem wielce bym im rádził/ áby iefli fye kiedy ognia łtrzegli *LeovPrzep* E2v, a4v, D2, D4v [2 r.], E2v; Iácy krolowie żáłowác będą miáftá Bábilonu *RejAp* Dd4v, 46, 82, 108, 121v, 147 (18); *GórnDworz* L5, P3v, R4v [2 r.], Y3v, Y4 (10); *GrzepGeom* B; *HistRzym* 10v, 16v, 18 [2 r.], 20, 21v (18); *RejPos* 17v [3 r.], 18v, 25v, 50, 50v [2 r.] (30); *BiałKat* 18v, 298v; *KwiatOpis* A4, A4v, [C2]v, C3, C4v; *RejZwierc* 60v, 167v, 172, 199v, 200, Aaa; *BielSpr* 38v, 39, 48, 48v, 50, 58v; *WujJud* 46 [2 r.], 187; *BudBib* c3 [2 r.], *Deut* 34/3, *Ios* 21/21, 22, 24 (28); *HistHel* Bv, D, D2; *BiałKaz* C, E, F4v; Y przyłzedłzy wprowadził fię do miáftá rzeczónego Názáret *BudNT Matth* 2/23, *Ioann* 11/54; *StryjWjaz* B; Bo do tych [*pogaúskich narodow*] Prorocy nie bywáli połyłáni/ opócz Ionafzá/ ktory do Niniwe pogáńłkiego miáftá połłány był. *CzechRozm* 109, 118v, 120v, 144, 144v [2 r.], 161; *PaprpPan* Gv, Ddv; *ModrzBaz* 63v; *SkarJedn* 174; *SkarŻyw* 13, 40, 41, 90, 100 (45); *ZapKościar* 1581/22v, 23, 23v, 24, 25 (8); á leży tá Krainá Chalibow w máley Azyey názwnána [!] od Miaftá Chalibe *StryjKron* 16, 11 [3 r.], 26 [4 r.], 36, 41 [2 r.], 51 (53); *NiemObr* 52 [2 r.], 170; *KlonŻal* B3v marg; *WerGość* 215, 228, 244; Iż w BEtlehem miełćie/ wiedz to Krolu iłćie/ tamo fię Kryłtus národził *ArtKanc* C13v, B15v, C13, N13v; *GórnRozm* B2, G3v, L4v; *Paprup* I2v; *ActReg* 114; *GostGosp* 70; *Phil* B3 [2 r.], K2, M2, P2; *LatHar* 325, 356, 444, 529, 531 (8); *RybGęłli* A3v; *WujNT przedm* 23, 31 [2 r.], 35, 41, s. 4 (50); *JanNKar* B4; *SarnStat* 29, 171, 224, 258, 367 (85); *KlonKr wstęp* A2, k. D4; *KmitaSpit* A3v, C6; *PowodPr* 5, 32, 84; *SkarKaz* 382b, 385b, 517b; *CzahTr* Hv; *SkarKazSej* 675b; *KlonFlis* G2 marg, G3v marg; *KlonWor* **3v; *PudłDydo* A2, A4v. Cf miasto czego; miasto czyje; W połączenia z nazwą kraju; W połączeniu z nazwą właściciela,

W połączeniu z przymiotnikiem od nazwy miasta lub G pl nazwy osobowej oznaczającej mieszkańca [w tym: ai (203), G pl sb (8), G pl w składni zgody (3); miasto + określenie (179), określenie + miasto (32)] (211): a nym mv zadal rany krwayey [!] wpyersy w myesczye warszewskyem gwałtem. *ZapWar* 1511 nr 2082, 1542 nr 2555; *MetrKor* 37/4; *BierEz* F3; *OpecŻyw* 78 [2 r.]; *Murm* 36; *TarDuch* D3v; *BielŻyw* 14, 23, 61, 67; *MiechGlab* 54; *LibLeg* 11/95 [2 r.], 165v; *LibMal* 1548/142, 1553/174v; *HistAl* Dv, D3v, D4 [2 r.], D4v, D5; *LubPs* S2v; *KrowObr* 202, 224v; *Leop 2.Mach* 12/29; *RejZwierc* 6v, 25; *BibRadz Iudic* 19/11, 2.Esdr 13/20, *Ez* 22 arg, 1.Mach 14/20, 2.Mach 12/7 (8); *BielKron* 27, 57, 96, 117, 124v (24); *KwiatKsiąż* K4; *Municeps*, proprie dicitur, Ten który [...] był vczefníkiem praw/ wolnołcy y połłępów miáftá Rzimskiego acz gdzie yndźiey niżli w Rzimie miełżkał. *Mącz* 237c, 247d, 274d, 291b [2 r.], 315d, 335b (11); *RejAp* 43, 61v, 105v [2 r.], 107v, 109v (18); *HistRzym* 27; Iáko fie to okazało [...] náá miáftach Sodomłkich y Gomorłkich: iż ie Pan przełstrzezał/ iż ie Pan vpominał/ á prze grzechy ich/ nie mogłó iedno iáko ná opokę vpáłć łłowo Páńłkie ná ferce ich. *RejPos* 65; Niniwitowie miałtho ono zacne/ [...] nic inłżego nie vczynili/ iedno [...]/ wołáli vftáwicźnie k niemu o łwięthe miłofierdzye iego *RejPos* 328v, 15v, 34, 34v, 35, 89v [2 r.] (23); *RejZwierc* 60v, 134v, 202, 264, 265v; *BielSpr* 37v; *WujJudConf* 21; *CzechRozm* 120, 131v; *SkarJedn* 90, 91, 92, 94, 187; *KochOdpr* A3v; *KochPs* 71, 212; *SkarŻyw* 71, 93, 353, 408 marg; *MWilkHist* I3v; *StryjKron* 360, 637; *CzechEp* 417; *ReszPrz kt*, 3, 5 źp, 26, 95; *ReszHoz* 114 [2 r.], 115 źp, 117, 134, 135; *ReszList* 142, 179 [2 r.], 180, 182; *ArtKanc* A4v; Nieiáki bowiem Dyomedontes Krolá Xerxelá przyiaciel/ zá prołbą iego chcąc Epáminondełá *pecunia corrumpi*, przyłzedł z wielkołcią złotá do

Thebanow Miáftá *Phil* F2, C3; *LatHar* 324, 420; *WujNT przedm* 39, s. 174, *Act* 16/14, 19/35, s. 514 (13); Y wżyftkié y koźdého z ofobná/ kleryki/ żaki/ ftudenty/ láiki do przerzeczonego miáftá Krákwłkiégo/ dla náuki [...] przyfzlémi czáfy iádące [...] od wżelákich płac [...] wymuiemy *SarnStat* 202, 201, 504 [2 r.], 541, 961 [2 r.], 962 (22); [W Chálcedońkim mieyście *HerburtArt* 190]. *Cf* miasto czyje; *W połączeniu z nazwą kraju*; *W połączeniu z rzeczownikiem nadrzędnym będącym nazwą właściciela*.

*W połączeniu z nazwą kraju, krainy lub ich mieszkańców lub przymiotnikiem od tych nazw [w tym: dodatkowo z nazwą miasta (146), z przymiotnikiem od nazwy miasta (4); w + L (a. in + Abl) n-loc i coll n-ethn (288), ai (264), G n-loc (64) [w tym: z nazwą obcą nieodmiennie (7)], G n-ethn (18) [tu tym: z nazwą obcą nieodmiennie (2)], w pośrzod(ku) + G n-loc (3), z(e) + G n-loc (2), u + G n-ethn (1), na + L n-loc (1); miasto + nazwa (571), nazwa + miasto (67)] (638): ListRzeż w. 54; a tam było wiele doktorow/ miŃtrzew ij licemiernikow s kaźdego miáfta żydowłkiégo *OpecŻyw* 43, 8; *TarDuch* A7v; *FalZioł* +2; *BielŻyw* 86; *MiechGlab* **2 [2 r.], **3, 5, 52, 68; *LibLeg* 10/61; *ComCrac* 13v; *HistAl* E8v [2 r.], G4v; *KromRozm I* Gv; *KromRozm II* y; *Diar* 94 [2 r.]; *DiarDop* 102; *LubPs* Qv, gg6v; *GroicPorz* a3v [2 r.], f3v, pp2; *Leop Num* 21/25, 32/26, *Ios* 18/14, 1.Reg 30/29 [2 r.], 3.Reg 13/32 (30); *RejZwierz* 24v, 84; iż poŃłał fwe Hetmány z woylki ktore miał przeciw miáftom Izráelłkim *BibRadz* 1.Reg 15/20; Wźiałem tedy kubek z ręki Páńłkiey/ y nápowalem z niego wżytki narody do ktorych mię Pan poŃłał. To ieŃt do Ieruzálem y do miáftł Iudłkich *BibRadz Ier* 25/18; Ná drogę pogánow nie vdawaycie fię/ y do miáftł Sámárythanow nie chodźcie. *BibRadz Matth* 10/5, I 6d marg, *Deut* 18/6, *Ios* 13/31, 1.Reg 6/18, 15/5 (31); *OrzRozm* M3, E4 T3v; O niektórych. miáftách źiemie Báworskiey. *BielKron* 288v; Było to miáfto niegdý pod krolem Duńłkim/ ále pothym wiodło fnim cięźłkie walki/ dziŃs ieŃt pod Rzymłkim páńŃtwem iáko inne miáfta niemieckie. *BielKron* 290v; Potym tá Wolgá/ wpada w morze Káłpiń/ ktore RuŃzacy zowá Morie Chwaleńłkoie/ gďzie miáfto Tátárłkie rzeczłone Ałtráchan *BielKron* 432; y wiele innych wypisano miáft v wielkich Tátárow *BielKron* 439; przyplýnałem do Beryntu miáfta Fenickiego *BielKron* 455v; Fráńkoniey miáfta. *BielKron* Kkkk4, 15v, 27, 28v, 31v, 43 (154); AEnna, Miáfto w poŃrzód Sicilij. *Mqcz* 4c; Avenicum, Miáfto w Szwaícerskiey ziemi. *Mqcz* 20a; Chalcedon, vel Chalcedonia, Miáfto w Aziey iuxta Bosphorum Thracium, za ConŃstantinopolem. *Mqcz* 50c; Libycis, Miáfto w żydoŃtwie. *Mqcz* 192c; Methymna, Miáfto ná wyłpie Lesbo. *Mqcz* 219c, 1d, 4a, 6c, d, 7c (176); *RejAp* 38, 42v, 82; *GórnDworz* Aa, Ii3; *RejPos* 18v, 35 [2 r.], [36] [2 r.], 81v, 269v, 300, 304; *KwiatOpis* A4, [C2]; *HistLan kt, ktv*, A2v [2 r.], F5; *RejZwierz* Aaa; *BielSpr* 38v, 39, 48, 58v; Y rzekł Iehowá do mnie obwoływay wżytki słowá te po miáftách Iehudy y po vlicach Ierufzalimłkich. *BudBib Ier* 11/6, *Ios* 21/27, 32, 38, 1.Reg 30/28, 29 (32); *HistHel* Bv; *MycPrz* II C2 [2 r.]; *BudNT Matth* 10/5, *Luc* 1/35, 4/31, 23/51, *Act* 21/39; *CzechRozm*, 119v, 235; *ModrzBaz* 55, 91; *SkarJedn* 29, 155, 168, 262; *KochPs* 102 130 147; LVcyan był rodem z Samofzaty miáfta Syryey *SkarŻyw* 46, 124, 231, 304, 307, 317 (14); *StryjKron* A3v, 26 [2 r.], 41, 51, 260 (11); *CzechEp* 424; *NiemObr* 170; *KlonŻal* B4; Máią tám fwoie koŃcioły/ káplice/ kłafztory/ Ńzpítále/ okro^m przednieyŃzych miáft Włofłkich/ máło nie wżyftkie KroleŃtwá *ReszHoz* 115; *ReszList* 162, 166; *ArtKanc* B2v; *ActReg* 46; *Phil* C4, E; *OrzJan* 86; *LatHar* 325, 336, 444, 502, 726; *WujNT przedm* 31, *Matth* 10/5, s. 40 marg, *Matth**

10/23, *Luc* 1/26 (25); MIASTO PODOLINIEC ze Spiszá. OKazało lift *SarnStat* 968; PROsili nas Połowie Ziemscy [...] / ábyfmy incorporatiá Wóytoftwá Krofnienfskiego przez przodki náfzé miáftu temu dána/ ták iáko miáftom innym Koronnym ápprobowáli *SarnStat* 1050, 106, 115, 277, 289, 389 (43); *KmitaSpit* A3v; *PowodPr* 80; *SkarKaz* 382b; *VotSzl* D3, E4v; *CiekPotr* 32; *SkarKazSej* 688a, 694b [2 r.], 695b; *KlonFlis* F; WłaŃny tám Lichogrod ábo $\pi\omicron\nu\eta\rho\acute{o}\pi\omicron\lambda\iota\varsigma$ ono miáfto w Thrácyey przez Filipá Mácedoná ofádzone złymi ludźmi *KlonWor ded* **3v; *PudłDydo* A2. Cf miasto czyje; W połączeniu z rzeczownikiem nadrzędny**m** będącym nazwą właściciela.

W połączeniu z rzeczownikiem nadrzędny**m**, będącym nazwą właściciela, zwierzchnika, urzędnika, określeniem godności miejskiej świeckiej i duchownej itp. [w tym: dodatkowo z nazwą miasta (37), z przymiotnikiem od nazwy miasta (6), z nazwą kraju (4); miasta (G) (153), w mieście (15), nad miastem (8); nazwa, + miasto (169), miasto + nazwa (10)] (179): na którym [zamku] był pán tegoż miáfta rzeczony Szczeńcie. *ForCnR* A2; [Bijas] Był kxiążęciem nad miáftem Prienenfkim *BielŻyw* 13; *MiechGlab* 55; Z bozey mylosczy Czeslarz Thvreczkii y ynich wyełkich panfthw, przikazvye vam sędziam wżithkich myafth *LibLeg* 10/58, 6/117; W Ephezye też zezwawfły kápłany onego myáftá/ yáko Lukáfz S. piŃse/ ták knim mowił *KromRozm III* H8; S. G. Woyth przyŃyęgły Miáftá.N. oznáymię tym to piánim káždemu komu to przynależy wiedzieć/ iże ná żądanie thego.N. dałem y dawam zupełną moc.N. Woźnemu Ziemfskiemu przyŃyęgłemu *GroicPorz* p2, d2, 13v; Bo záprawdę iednoftáynym á okruthnym wŃzech Stároft y Vrzędnikow w miŃciech [!] wyrokiem thák zdawáni/ y wywodzeni do Krolá byli *Leop* 3.*Mach* 4/1; Aták pobudzili lud poŃpolity/ y przełozeni [lege: przełozone] miáftá ktorzy to fłyŃfeli. *Leop Act* 17/8, *Iudic* 9/30, 50, *Ruth* 4/2, 1.*Reg* 16/4; *UstPraw* F4; *BibRadz* 1.*Reg* 22/26, *Ez* 22 arg, *Eccli* 10/2; Perykles Athenieñ: dzielny miáftá onego Senator [...] thák sam do Ńiebie mawiał *OrzRozm* A4, M3; Tego też czáfu Abágárus krol miáftá EdeŃlá poŃlał do páná KryŃtuŃá lift Ńwoy *BielKron* 140v; Sultan tego miáftá obietnicámi wielkiego trybutu Almeryká zádzierzał *BielKron* 179; obegnał miáfteczko Gyns/ lezał około niego dni dwádzyeŃciá/ żádáiáć tylko tego áby był iemu wydan Mikołay Iurifchityus Hetman miáftá. *BielKron* 190v, 119v, 143, 144v, 209v, 214v (16); Legatus etiam, NamieŃnik Hetmáñski/ ták ná woynie miedzy zołnierftwem yáko y nád miáftem *Mqcz* 186d, 63d, 79a, b; *HistRzym* 20v, 22; iáko on Herod y oni Bifkupi wŃzyfcy/ y wŃzytek Senat miáft y zyem onych wŃzytkich s przyŃcia iego Ńtrwożeni á wŃtráŃzeni byli. *RejPos* 305v, [36], 198v, 243, 259, 277v (10); *BialKat* 339; *RejZwierc* 135 [2 r.], 199v; *BielSpr* 39; *RejPosWstaw* [41³]v; przyŃzedł do Bethlechemá/ tedy fię zŃekli Ńtárfzy miáftá (onego) dla przyŃcia ie⁸⁰ *BudBib* 1.*Reg* 16/4, *Deut* 22/18, *Iudic* 1/6, 4.*Reg* 19/13, *Eccli* 10/2; *PaprPan* Ev, L2; *ModrzBaz* 30, 32; y sam brat náfz Ewzebius tego miáftá Bifkup/ nigdy fię te⁸⁰ nie przy. *SkarJedn* 139, 55, 119, 188; *SkarŻyw* 304, 312, 451, 502, 532; Przed prawem náfzym Miáfta Kosćierziny, Stalo Ńię podziękovanie od Opatrznego Grzegorza Yeżewfskiego i malzonki iego *ZapKosćier* 1579/2, 1579/1v, 2v, 1580/8, 9, 10 (36); Pomoż Bog pánie Rubenie/ Cnotliwy KrzeŃciáninie. Tego miáftá Aptękárzu *MWilKHist* C2v, B2 [2 r.]; *NiemObr* 50; *ReszHoz* 134; *ReszList* 182; wŃiáwŃzy go rodzice/ przywiodá go do vrzędu onego miáftá/ ná Ńad *WerGoŃc* 266; Politeia – Politiá, rzad w mieŃcie, albo, w R. P. *Calep* 817b, 170b; *WujNT Act* 17/8, 25/23, s. 726; *SarnStat* 25, 187, 270 [2 r.], 271, 351 (23); *PowodPr* 32; *SkarKaz* 549a; *KlonWor* 15. Cf miasto czyje; »rada miasta«, »rajca miasta«.

W połączeniach szeregowych (280): MetrKor 37/4v; BierEz P4; Murm 29; Mymer¹ nlb 1v, k. [31²]v; FalZioł V 50v, 51; MiechGlab 9, 56; BierRozm 6; LibLeg 10/95, 97v, 11/[32²]v; iefly fię niechce poleptic/ tedy go łparafiey wyrzuczić iako owczę parźiwą á niepołufną/ dom miafto/ albo parafiją zapowiedzieć az by fię nakarał y wźnał. SeklKat Z2; KromRozm II a4v, q3v; A to yeft wthory znák kołcyoła tego/ ktorego łfukamy/ iż ma być y yeft nye w yednym myefcye/ áni powyećye/ áni w yedney álbo kilku żyem/ áni w yednym yęzyku/ áni yednego wyeku: ále po włfech zyemyach/ narodźyech/ yęzykoch/ łtanyech/ włfech wyekow zgromádzony KromRozm III D8v, A5v, D7v, F6v, F7v, F8 (11); Diar 95; GliczKsiąż G6; GroicPorz h4v, p2, ł3v; KrowObr 11, 23 [3 r.], 30v, 32v, 75 (12); RejWiz 10v, 45, 46v, 120v; I zebráli fie po włfyłtkich miáftach/ y miáłteczkach/ y miełcach áby wyćiągnęli ręce fwe ná nieprzyaćioły y przeládowniki łwoie. Leop Esth 9/2, P4, 4.Esdr 15/42, 62, 8/17, 2.Mach 4/48, 3.Mach [4/2]; RejZwierz 71, 108, 109; BibRadz 1.Par 27/25, Ier 33/4, 4.Esdr 15/41, Judith 8/12, 2.Mach 15/17, 2.Cor 11/26; OrzRozm R4; BielKron 23v, 122, 192, 202, 228v (27); KochSat A3v; Ius municipale, Włafne práwo którego krolełtwá/ páńłtwá/ álbo miáftá. Mącz 178d, 217b, 237d, 380b; Prot B3, C3, D3; RejAp 134v; GórnDworz L16v; RejPos 66v, 195v, 312v, 313; KwiatOpis A4, B, B2, B3, B4 (9); GrzegŚm A4v; RejZwierc 20v, 70, 87v, 172, 249v, 270; BielSpr 72v; WujJud 193; BudBib c, cv, 4.Esdr 16/48; WierKróc A3v; BiałKaz K3; CzechRozm 118, 118v, 119v [2 r.], 143, 165, 254v; ModrzBaz 31v [2 r.], 32, [38]v, 79v, 112, 118v, 128; SkarŻyw 115, 310, 374, 463; StryjKron A3v, 46, 56, 59, 260 [2 r.]; CzechEp 232, 334; KochJez B; NiemObr 13; y przez te włzytkie przelźłe czáły włzyłcy ludźie/ włzyłtkie narody/ włzyłcy łwięći/ włzyłcy Biłkupi/ włzyłcy káplani/ włzyłcy Lewitowie y Duchowni/ włzyłtkie Pánienki/ włzyłcy w czyłtołci miełzkaiaýcy/ ták wiele tyłięcy Confellorow/ ták wiele tyłięcy Męczennikow/ ták wiele Miałt y narodow/ ták wiele Inłů y Prowinciy/ ták wiele Krolow y Krolełtw/ [...] ná ołtátek łwiát ten włzyłtek [...] przez ták wiele wiekow prawdy nie wiedźiał ReszPrz 109, 54, 113; KochPieł 5, 45; PudłFr 10, 36; ArtKanc M5; GórnRozm Ev; KochProp 7, 16; GostGosp 20; GórnTroas 20; gđzie więćie który naród/ gđzie które krolełtwo/ gđzie które miáfto/ náwet gđzie którego człowieká publice y priuatim/ coby tego okrutniká bez łwego ciężkiego vpadku wzywać kiedy miał? OrzJan 17, 99, 101; KołakSzczęł B3v; WujNT Mar 6/56, 2.Cor 11/26; dla tego: iż iedné miáftá/ miáłteczká/ y włi będąc na gołćincách/ któremi nam częłto połyłác Komorniki przychodźi/ częłte á gęłte podwody dawiaýc/ iuź dálęcy wytrwác nie mogli. SarnStat 971; á włzyłtkie dárowánie/ zdánie/ złtępowánie/ przywłálczenia przez Króle/ Kłájetá [!]/ Pány/ Szłáchte/ Miałtá y poddáne krolełtwá Polłkiego [...] tedy tákowé nic temu łtánowieniu nie máia przelźkádźác SarnStat 1088; w tym ich vpewniaiaýc: że tá Exequutia/ to ielł/ odbieránié dóbr y miałt/ zamków/ dworów/ włi/ y ziem/ gruntów/ zamian/ wyłług/ dánin włzyłtkich [...] ich nie dolęze SarnStat 1190, [2], 52, 63, 65, 142 (95); Dla Sodomłkiego ludu łprołnołci/ onę cáłá kráinę z miáftámi/ ludźmi/ y włzyłtkimi rzeczámi/ ogniem łiárczánym z niebá wypalił. PowodPr 11, 14, 36; SkarKaz 515b; CzahTr E4; SkarKazSej 703a; KlonFlis F3v; KlonWor 52.

W przeciwstawieniach: »miasto ... wieł (23), przedmiełcie (8), zamek (8), pole (5), krolełtwo (3), wszystek łwiát (2), ziemiałstwo (2), dom, jaskinia i skała, łas, pustynia, rola, szłacheckie dobra« (57): BierEz Hv; ony teź ołłtapywłchi od zamkv przisłzy na myasto LibLeg 11/64; ZapWar 1545 nr 2646; miáft nie máia/ ále w iáskiniách y w skałách przy gorach miełzkaiaý. HistAl H8v; A im

wyętfie zgomádzenye/ tym wyęcey wrzędnikow/ y roznych wrzędow w nim być muśi: Wyęcey w myełcye niżli w domu / w krolełtwye niżli w myełcye *KromRozm III* F8; *Diar* 80; Y yełt to y po dzis dzyeń nye tylko v żyemyáníftwá/ ále y w miełcyech. *GliczKsiąż* E5v, F3; Iełliżebyfmy przełóżeńftwa łfukáli/ więtfze iełt wzyłtkiego łwiátá/ a niłli iednego miáftá. *KrowObr* 17v; *Leop 3.Reg* 21/24; Gdyby kmieć do miáftá z roley od kogo vćiekł/ [...] táki ma być przed Stároftá albo przed miełzczány wrocon temu czyi iełt *UstPraw* F2v; Tegoż czáfu Senat Argentińki vftáwił/ áby od te⁸⁰ czáfu niechowano zmártych ludzi w mieście/ y dla tego kilko plácow ogrodzono ná przedmieściu. *BielKron* 205, 43v, 249, 272v, 280, 291v (14); *Mącz* 173d, 220d [2 r.]; *SienLek* 30v; *KwiatOpis* B2; Y áczkolwiek onych pierwfzych wiekow poki ná pułtyniách miełzkiwáli/ á pracá fwoiá żyli/ dobrych ludzi Chrześcijáníftich [!] dołyc bywáło miedzy nimi/ teraz iuż bárzo z pracá dobrego Mnichá ználeś/ gdy fie zás do miáft y do rołkołzy łwiátá tego náwróćili *WujJudConf* 144v; *SkarŻyw* 356 [2 r.]; A iż ma ná dobrej pámięći/ że nie tylko iednego Miáftá Rzymłkiego/ ále práwie wzyłtkiego łwiátá/ powłzechnym Biskupem y naywzyłzym Páłterzem iełt/ w kráiách tych/ ktore łá dáleko od Rzymu odległe/ zábiegáć potrzebuiącym/ y rárowáć ich niezániechiwa *ReszHoz* 134; A drudzy ze wśi y z máiętnośći źiemłkiey do miáft fie wyprowádzáli *GórnRozm* B2; czego w miáftách náłzych Stároftowie: á w łzlácheckich dobrách przełtrzegáć Pánowie ich máią *SarnStat* 288, 16, 17, 200, 244, 294 (16); *PowodPr* 36; nie czynićie z krolełtwá Polłkiego Niemieckiego Rzełkiego miáftá *SkarKazSej* 695b, 694b; *KlonWor* 35.

W porównaniach (26):

Jako comparatum (6): *BibRadz Is* 17/9; Iełt miáfto káźde podobne ciáłu człowięczemu/ bo tákiez s częśći fwoich łłozone łpołu *BielKron* 108; Táberná albo Zábernia/ to miáfto było iáko ieden mur Rzymłkich pánow/ dla náíázdow Niemcow do Gálliey *BielKron* 284, 108v, 286v; *GórnTroas* 20.

Jako comparandum (20): *GliczKsiąż* H8; *LubPs* T2v; *BielKron* 93v, 321; *RejPos* 237; Boć mądrość ná łwiece iełth iákoby iáki ozdoby ratułz w iákim zacnym mieście [...]. A náuki poczćiwe/ á ćwiczenia rołtropne łá iákoby gośćińce do onego miáftá *RejZwierc* 14v; *BielSpr* 7v, 53v; Niech będzie mąż on iáko miáftá ktore wywróćił Iehowá *BudBib Ier* 20/16; O tákich Pan rzekł w Ewánieliey iż łwiátu wzyłtkiemu łwiecá/ á zákryćfię nigdy iáko miáfto ná gorze nie mogą. *SkarJedn* 15, 90; *SkarŻyw* 93; *ReszList* 180; *WujNT* 104, 514; Kośćioł Boży do miáftá przyrownány/ w ktorym łá cztery łtany czyniáće łobie pomoc *SkarKaz* Ooood, Ooood; *SkarKazSej* 683b, 703a.

Tłumaczenia etymologii greckich i perskich nazw osobowych i miejscowych (9): *HistAl* D4 [2 r.]; dla kthorey pámięći zwycięłtwá/ Augułtus záołzył miáłtho nad morzem/ kthore przezwáł Nikopolim/ to iełt miáfto zwycięłtwá. *BielKron* 273v, 6, 290v; Neapolis, Latine nova civitas, Nowe miáfto. *Mącz* 243b, 308b [2 r.]; *RejPos* 204v.

W charakterystycznych połączeniach: *dojeżdżać miasta*, *dojść*, *odbieżeć* (2), *postąpić* (*ustąpić*) (3), *ratować*, *stradać* (*stradający*, *stracenie*) (4), *strzec* (*straż*, *stroż*) (9); *biegać* (*(po)bieżeć*, *przybieżeć*) *do miasta* (9), *(wez)brać* (*się*) (*zebranie*) (4), *(od)ciągnąć* (*przyciągnąć*, *wciągnąć*) (10), *cisnąć* (*się*) (3), *dawać* (*(od)dać*) (3), *dawać znać*, *dorwać* (*się*) (*werwać* (*się*)) (2), *gonić* (*uganiać*, *pogonia*) (4), *iść* (*dojść*, *odejść*, *pość*, *prześć*, *przyść*, *roześć* (*się*), *ujć*, *wniść*, *wyniść*, *zaść*, *zejść* (*się*), *(prze)chodzić*, *przychodzić*, *schodzić* (*się*), *wchodzić*, *przechadzać* (*się*), *schadzać* (*się*), *wchodzący*, *chodzenie*, *przyście*) (253), *(do)jechać*

(najechać, pojechać, przyjechać, wjechać, wyjechać, zajachać, zjechać się, (w)jeździć, przyjeżdżać, ujeżdżać, wjeżdżać, jadący, jazda, przyjazd, wjechanie, wjeźne) (76), kryć się, kupić się, lecieć, (w)leźć (3), nosić ((od)nieść, przenieść (się), przynieść, znieść, przeniesion(y), przeniesienie) (24), obracać się, pierzchnąć, pisać (4), posłać (odesłać, rozesłać, zasłać, posyłać, posłany, odsyłany) (26), (do)prowadzić (się) (poprowadzić, przeprowadzić, przyprowadzić, wprowadzić (się), wyprowadzić się, zaprowadzić, przyprowadzać, prowadzenie) (21), przybliżyć się (3), przybyć, przyjąć (przyjmować, przyjął) (3), przyniesiony, przypędzić (2), przyplłynąć (6), przystąpić (wstąpić, zstąpić, ustępować, wstępować, zstępować, przystęp) (12), (w)puścić (się) (spuścić się, (do)puszczać, przypuszczać, puszczone) (18), ruszyć się, rzucić się (2), skoczyć, (po)słać (posłany) (6), stawić się, strzelać (4), uciekać (się) (uciec (się), ucieczka) (33), udać się (3), wędzić się (3), wędrować, (do)wieść (przywieść, przywodzić) (16), (przy)wieźć ((roz)wozić) (8), wpuszczone, wracać (się) ((przy)wrocisz się, nawrocisz się, wracający się, przywrocony, przywrocenie) (32), w(s)targnąć (4), wyprawić (przeprowadzić się, wyprawować się) (5), (przy)żeglować (2); ekskludować od miasta, iść (odejść, chodzić, chodzenie) (7), jachać (jeździć) (2), odciągnąć (4), odegnąć (uganiać) (2), odstąpić (odstępować) (3), odtrącić (odtrącać) (3), odwieść (4), puścić (się) (2), uciekać, wypędzić, żeglować; chodzić (poś) około (wkoło, w okrąg) miasta (7), krążyć, objeździć, stać; postawić u miasta, stać, zasadzić; być z miasta (21), (wy)ciągnąć (wyciągać) (6), gnać (wyganiać) (2), iść (naś się, odejść, poś, przyś, roześ się, wynieś, zejść się, (od)chodzić, przychodzić, schodzić (się), wychodzić, przychadzać, wychadzać, idący, przychodzący, wychodzący, wyście, wychodzenie) (123), (wy)jechać (jeździć, wyjeżdżać, zjeżdżać się) (15), (przy)nieść (przenieść (się), wynieść, (wy)nosić (się), wynaszać się, wyniesiony, przeniesienie) (15), płynąć, posłać (posłany) (3), (po)prowadzić (się) (przeprowadzić, wyprowadzić się, wyprowadzać, (wy)prowadzone, (wy)prowadzenie) (16), przybliżyć się, przybywać, (wy)puścić (3), ruszyć się (2), ((po)uciekać) (16), wędrować (2), (z)wieść (wywieść, wywodzić, (wy)wiedzion) (11), wozić, wybiec (wybieżeć, zbieżeć się, zbiegły) (5), wypaść (2), wyprawi(a)ć (3), wyrwać się, wyskoczyć, wysypać się (posypać się) (4), wywlec (2), zstąpić (ustąpić) (3); dać (list, przywilej, prawa itp.) (oddawać, (na)da(wa)ny) miastu (15), kazać (zakazać, rozkazać) (5), panować, płacić (3), przysięgać (2), służyć (posługować) (2), ułożyć ustawy, ustawić prawa; (przy)bliżyć się (przybliżyć się, przybliżający się) k(u) miastu (6), (przy)ciągnąć (pociągnąć) (3), iść (poś, przyś, przychodzić) (9), (przy)jechać (przyjeżdżać) (5), należeć (8), obrociś się (3), przyplłynąć (przyplławić się) (3), przystąpić, przywieść (2), ruszyć się, strzelać, wracać się; ciągnąć przeciwko miastu, obrociś się, posłać (posyłać) (4), ruszyć wojnę, walczyć, zasadzić; miasto (miasta (pl)) (za)chować (5), da(wa)ć (oddać, rozda(wa)ć) (21), darować, (po)deptać (3), dzierżyć (3), (wy)gubić (2), (s)karać (3), kupić, mieć (63), mieć w mocy (2), (roz)mierzyć (zmierzyć) (8), mijać (2), mordować, najachać (2), naprawić (naprawować, oprawi(a)ć, sprawić) [= odbudować] (11), niszczyć, obalić, obdarzyć, obieć (zbiegać, obieżeć, przebieżeć) (10), objechać (objeździć, pojeździć) (3), obyś (prześ, obchodzić, przechodzić) (17), ochędożyć (ochędożać) (2), odnowić (odnawiać) (3), okręzać (2), oprawi(a)ć (oprawować) [= ozdabiać] (7), opuścić, osadzić [= otoczyć], osieść (4), otworzyć, ozdobić (2), podbi(ja)ć (6), podejść, pokazać, porazić, potłuc, potrzeb, pożycz, przekląć (przeklinać) (3), przyjąć w obronę (2), przywieść ku posłuszeństwu, przywłaszczyc, psować (zepsować) (3), (o)puścić (7), ratować, rozdzielić, rozsypować, z rumow wynieść, rządzić, sądzić (4), sprawić (sprawować) (4), stracić (zatracić) (4), strwożyć,

(za)trzymać (14), ubogacić, (z)ubożyć (2), ucisnąć (2), (roz)walić (2), wałem oprawić, wałem otaczać, (przy)wrocic (14), wybawić (2), wybić, wydrzeć ((z)wydzierać) (4), wygładzić (z)gładzić (2), wykorzenić, wymorzyć, wysiec (2), wzruszyć, zachować w jedności, zamordować (2), zapomoc, zarazić, (po)zastawiać (2), zaszczyścić, zatopić (potopić, wytopić) (5), (w)zburzyć (3), z(a)gubić (3), zdradzić, z ziemią zrownać (położyć z ziemią równe) (2), zołdować, zwać (nazywać, nazwać, przezwać, przezywać, wezwać) (33); przyciągnąć na miasto, strzelać, uderzyć (2), walczyć, wytoczyć się; brać się pod miasto, iść (przysć) (10), podsadzić (się) (2), przyciągać (przyciągnąć) (4), przyplnąć, przystąpić (przystęp) (4), przytoczyć; iść (wyniść, wychodzić) przed miasto (11), wybiegać (zabieżeć) (2), wygrzać (2), wyjeżdżać (wyjechać) (2), wyrzucić (wyrzucony) (3), wywieść; ciągnąć przez miasto, iść (6), (wy)jechać (jeździć, jadący) (7), prowadzić (prowadzony) (4), wieść; ciągnąć w miasto, iść (wniść, wchodzić) (11), (w)jechać (wjeżdżać, wjechać) (8), nasadzać, postępować, prowadzon, przybieżeć, uciec, (w)wieść (2), wpaść (2), wpuścić, wtoczyć, wwiązać się (wwiązanie) (2); darować miastem, władać; panować nad miastem, przełożyć, przewodzić, rozkazywać, rządzić, trzymać straż; postawić przed miastem, stać (stanąć) (6), zasadzić (osadzić) (2); biegać po mieście (miastach) (4), błkać się, iść (pość, (prze)chodzić (się), chodzący) (22), jeździć, krążyć, pobudować, położyć się (rozłożyć) (2), stawić ((po)stanowić) (7), wędrować (2), włączyć (się) (wlec) (4), wodzić (5), (ob)wołać (4); by(wa)ć (obywać, przebywać) w mieście (50), chodzić (8), (po)chować (zachowywać, (po)chowan(y), przechowany, wychowany) (33), krolować (4), leżeć, (z)mieszkać [= pozostać] (2), osadzić (2), osiadły (3), panować (panujący) (6), pobudować (zbudować) (3), postanowić (postawić, postanowiony) (8), przeda(wa)ć (przedawanie) (12), (na)rodzić się (urodzony) (20), rządzić, siedzieć (7), składać, sta(wa)ć (4), stawić się, szynkować (2), zebrać się (nabrać, zebrany, zebranie) (5), zejść się, zgromadzić się (zgromadzenie) (3), zjawić się, zjechać się, zosta(wa)ć (pozostać) (11), zostawi(a)ć (zostawion) (6), żyć (żywić się) (3); miasto (miasta) bałwochwalskie, (arcy)biskupie (13), bogate (36), cesarskie, chędogie (ochędoż(o)ne, uchędożone) (13), cudne (2), czelne (4), dalekie (2), (od)dane (poddane) (6), dobre (9), dostateczne, drzewiane, górne (po gorach) (2), (po)graniczne (8), gruntowne, heretyckie, kapłańskie (3), kosztowne (2), krześcijańskie (2), małe (6), marne, możliwe, naprawione [= odbudowane], nędzne (19), nieporządne, niepospolite (2), nowe (9), obfite, okoliczne (12), opuszczone (2), osadzone [= zaludnione], osobne (osobliwe) (4), ozdobne (ozdobione) (5), papieskie (12), piękne (9), podle (2), pogańskie (poganow) (11), porzeczne, postronne (3), poważne (6), powietne (2), prożne, przebrane (obrane, wybrane) (4), przednie (21), przesłiczne, prześpięzyczne, przyległe (3), puste (5), pyszne, rozkoszne (2), (po)rządne (3), sąsiednie (samsiednie) (2), silne, składne, słabe, sławne (53), stare (starodawne) (18), starożytne (2), szerokie (5), szlacheckie (5), ubogie, umocnione, uprzywilejowane (4), wolne (2), wyborne (3), zacne (52), zawołane, znamienite (68); bezpieczeństwo miasta (3), bogactwo (2), chędogość (ochędożność) (2), część (12), danina, dobra (2), dochod, dom (2), dziedzina (2), dzierzawa, gmin, granica, jarmark (2), kąt, kraj, kupcy (6), lud(zie) (7), mieszczanin (19), moneta, myńca, nadanie, naprawa (naprawienie, oprawa, poprawa) [= odbudowa] (18), obywatel (11), osada, osiadłość, ozdoba, pobor, poczesność, poddany (4), podwoda, pomnożenie (2), pospolstwo (7), pożytek (3), prawo (10), przecznica, przedmieście, przełożenie, przywilej (uprzywilejowanie) (14), ratusz (5), rozmnożenie, rynek, rząd, skład (2), strona, (po)śrzodek (9), ulic(zk)a (6), ustawa (3), wielkierz, wieża (2), wolność (2), zacność, zatracenie (2), zwierzchność (3), zwyczaj (obyczaj) (15); droga do miasta (5), gościniec

(2), przyległość; od miasta odbity, odgromiony, odjęcie, odsieczon, poseł (4); fortka u miasta; dochod z miastA, droga, gościniec (3), lud(zie) (3), mieszczanin (mieszczka) (5), poddany, poseł (3), rodem (rodzajem będący) (16), wasal, wycieczka; droga k miastu; przez miasto droga; władza nad miastem (2), zwirzchność (2); dom w mieście (3), jarmark, lud(zie) (7), ratusz, skład, ulica; blisko (blizu) miasta (13), niedaleko (9), poniżej; (nie)daleko od miasta (8).

Przysłowia: by też napilniey kto łtrzegł miáftá fwego prozne to łtrzezenie iefli bofka łtraż nádniem niebędzie. *RejPs* 194v; Gdzye pan nye będye łtrzegł myáftá/ prozno czuye ten/ kto go łtrzeże. *KromRozm III* G2v; *LubPs* cc5v; Iefli miáftá łam pan łtrzedz nie będzie/ Prózno czuie łtraż po blánkách włzędzie. *KochPs* 191; wiedząc iłz prozno miáftá łtrzeże/ gdy łam Pan Bog nie łtrzeże *SkarŻyw* 403. [Ogólem 5 r.].

iáko iefł oná piękna powieść: [...] Ręká rękę myie: Miáfto miáftem żywie [*urbs servat urbem*] *ModrzBaz* 10v.

Frazy: »miasto [gdzie] leży, siedzi (a. zasiadło, a. osiadło), stoi; miasto [gdzie] leżące, osadzone (a. zasadzone), siedzące, usiadłe; miasta położenie« [o położeniu] = *civitas sita Mącz*; *urbs est sita Modrz*; *civitas posita Vulg* [szyk zmienny] (43 : 15 : 1; 8 : 4 : 2 : 1; 4); *MiechGlab* 69; *LibMal* 1548/142, 142v; *Leop Num* 22/1; *KochZuz* A2; *BibRadz Iudic* 18/28, I 253c marg, *Iudith* 2/13; To miáfto [Spira] przy Renie oliádło. *BielKron* 284v; RATizboná po Niemiecku Regienłpurğ/ łtcháre á zacne miáfto w źiemi Báworłkiey/ nád Dunáiem leży ná mieyłcu rokłofłnym *BielKron* 288v, 40, 263v, 266v, 267 [2 r.], 267v (34); *Civitas in mediis sita arenis*, miáfto w pośrzodku piasków vliádłe zbudowáne. *Mącz* 397c; *Civitas haec Rhenum tangit*, Miáfto to nád rzeką Rhenem leży. *Mącz* 439c; *Obvia urbs inimicis*, Miáfto ná dródze nieprzyacielóm leżące. *Mącz* 492c, 2c, d, 20d, 30d, 144a (15); Tu iuż dáley Apołtoł będzie powieđał o rozłzyrzeniu tey bełtiey/ to iefł miáftá tego ná łiedmi gorach łiedzácego *RejAp* 107, 105v, 135v, 140v; *BielSat* M4v; *KwiatOpis* Bv; *BielSpr* 62v; *BudBib* 1.Mach 11/8, 15/11; *ModrzBaz* 91; *SkarJedn* 13; *SkarŻyw* 231; *StryjKron* 395, 617; *KochFr* 52; *BielSjem* 35; *GostGosp* 70; *WujNT Matth* 5/15, s. 21; *SarnStat* 1220; Stoi miáfto nád rzeką Indą bárzo wielkie *KmitaSpit* C3v.

»miasto po(d)dało się (a. chciało się poddać, a. w moc się dało, a. miasta się po(d)dawały, a. (pod moc) się dawały, a. pod sprawę się wdawały« = *civitas tradidit se Vulg* [szyk zmienny] (22); *MiechGlab* 67; *HistAl* D6; *Leop Ios* 11/19; Wielkie łtráchy były ná morzu dla ták nieznáiomego á mocnego ludu/ thák iż łie miáftá włzędzie dobrowolnie dawály *BielKron* 339v, 48, 57 [2 r.], 75v, 124, 126 (16); Málborłkie też Miáfto tego czálłfu łię Polakom [...] podáło. *StryjKron* 637.

»miasto [jak] siedzi, leży, założone, sadzone; położenie miasta« [o kształcie] = *civitas (po)sita est Vulg*, *PolAnt*; *species urbis Mącz* (3 : 1 : 1 : 1; 1); *Leop Apoc* 21/16; Iáko rzeká z dawná mieyłce ná dłuż vdziáłáł/ ták thez miáłtho łiedzi. *BielKron* 283, 432v; *Species urbis*, Położenie á łtan miáftá. *Mącz* 404d; *RejAp* 183; A miáfto ná cztery węgły leży. *BudNT Apoc* 21/16; Gdzie łię záłię zbierze wiele tych gołpodarzow z czeládziá łwoia [!]/ y domow wiele/ tám bywaią Miáftá ábo mnołtwo domow/ vlicámi porządnie łádzone [*vici constituuntur*] *ModrzBaz* 2v.

»upadło (a. upada, a. upadać miało) miasto; upad(ek) miasta; upadłe miasto« = *cecidit civitas Vulg*, *PolAnt* [szyk zmienny] (14; 11; 3); Augułtin Błłkup łwięthy Hibponenłki w łiedmdziełiąt y w łfelci łath żywota łwego panu Bogu dułżę dáł iżby nie ogladáł [!] vpadu miałta łwego. *MiechGlab* 47;

Leop Ez 27 arg, Apoc 18 arg, 2; BibRadz Apoc 16/19; BielKron 91v, 107v; bezpiecznie mógł ten Anyoł wołać iż iuz vpáđło to nędzne miáfto *RejAp 148, CC3v, 121v, 122, 122v, 138v (14); RejPos 196, 196v, 260v, 345; Zwłazczá Targowiská Miáfto vpáđle łtáre w polach zá Kijowem ku Przekopu. StryjKron 56 marg; KochTarn 77; WujNT Apoc 16/19.*

»zginęło, zginione miasto; zginienie miasta« [szyk zmienny] (2 : 2; 4): Iákożeś zginęło ktore leżyłz ná morzu/ miáfto známienite [*peristi, quae habitas in mari, urbs inclita*] *Leop Ez 26/18; Proroctwá o zginieniu miáfta wielkiego. RejPos 260 marg, 260v; RejZwierc 200, 265v; KochPs 81; SkarŻyw 348 marg; GosłCast 29.*

Zwroty: »bronić (*a.* obronić) miasta (*G*), miasto; w mieście, z miasta bronić się; obrona (*a.* (o)bronienie), obrońca miasta; miasto broniło się« = *urbem defendere Mącz; propugnatio urbis Modrz [szyk zmienny] (11 : 4; 2 : 1; 13 : 1; 1): LibMal 1548/142; LubPs N; RejZwierc 46v;* rádzili iefli fie máiá w miefcie bronić/ czyli fie polem bić *BielKron 116v, 265, 268, 273, 308v, 365; IA Zgodá/ [...]* Stróż Rzeczypóspolitych/ zdrowie y obróná: Miáft wśzytkich/ przyśłám tu chocia nie prośzóná *KochZg A2; Urbem a vastatione defendere, Obronić miáfto. Mącz 80a; GórnDworz X4v, Aa8v; RejZwierc 86; BielSpr 39, 61, 64; CzechRozm 254v; ModrzBaz 115v [2 r.]; SkarŻyw 92, 403 marg, 600; ReszList 182; ActReg 26; Castellani – Obronci miáft, hetmani nad miáftij. Calep 170b; Phil M2; OrzJan 79; SarnStat 136, 965 [2 r.], 1051, 1126.*

»miasto budować (*a.* zbudować, *a.* pobudować, *a.* wybudować miasta (*pl*)); miasta (*G*) dobudować; nabudować miast; miasto się (*po*)buduje (*a.* zbudnje, *a.* poczęło się budować); miasto (*po*)budowane (*a.* zbudowane); budowanie miasta« = *aedificare urbem Vulg, PolAnt, Calag; aedificare civitatem; civitas aedificata Vulg, PolAnt; constituere civitatem Vulg, Mącz; fabricare urbem Vulg; facere urbem PolAnt; civitas incastellata JanStat [szyk zmienny] (75; 1; 1; 5; 23; 2): BierEz Dv; TarDuch A7v; MiechGlab 5, 36, 44, 57; WróbŻołt 106/36; LudWieś B4v; HistAl D3v, L4, Mv, M2, M6v, N5 [2 r.]; BielKom B7v; GliczKsiąż E2, N7v; LubPs Qv, y5v; GroicPorz a3v, 14; Przeto teraz oznáymuiemy tobie pánie Krołu/ iż iefli to miáfto fie zbuduie/ y mury iego iefli będą dońkonále wywiedzione/ przyśthępu nie będziełz miał do Celefiryey y Fenicyey. Leop 3.Esdr 2/24, Num 21/27, 32/16, 24, 34, 36 (18); BibRadz Gen 4/17, 10/11, 12, 11/4, 8 (13); OrzRozm Q2v; To miáfto známieniće á kofztownie było zbudowano przez Rzymiány *BielKron 283v, 27v, 60v, 61v, 116, 117v (11); Mącz 6c, 397c, 412d; RejAp 181; GórnDworz Z6v, Ii3 [2 r.], Ii4, Kk5v; HistRzym 7; BudBib 2.Par 32/29, I 351c marg, 3.Esdr 4/48, 4.Esdr 7/6; j wywiedli iy aż ná wierzch gory ná ktorey miáfto ich zbudowane było/ áby zepchnęli iy. BudNT Luc 4/29; CzechRozm 121, 165, 165v; SkarJedn 12; Calag 461b; KochPs 130; SkarŻyw 268; StryjKron 11, 115 [2 r.], 355; CzechEp 232; KochPieś 38; Y Tátárowie tym mocni łá/ y nikt ich nigdy nie zwalczył/ iż Miáft nie buduią. GórnRozm L4, M, M2, N2; GórnTroas 35; WujNT Luc 4/29, s. 104; SarnStat 1101 [2 r.]; SkarKazSej 666b [2 r.]; PudłDydo A2v, A4v, B3v.**

»miasto burzyć (*a.* zburzyć, *a.* poburzyć, *a.* rozburzyć); miasto zburzone (*a.* poburzone, *a.* rozburzone); zburzenie miasta« = *delere civitatem Vulg, PolAnt; concutere a. conterere civitatem, delere urbem Vulg; disperdere a. percutere civitatem, destruere a. diruere a. percutere urbem; civitas deserta a. exusta, urbs deserta PolAnt; eversa civitas Mącz; direptio urbis Modrz; excidium civitatis JanStat [szyk zmienny] (57; 23; 18): BielŻyw 155; MiechGlab **v, 5, 17, 39, 56, 67; RejPs 101v; HistAl C, Cv, Dv,*

Hv; MurzNT 116; GroicPorz kk4; KrowObr 63; Thák że zburzono iest Kárnáim miáfto [*oppressa est Carnaim*]/ y niemogło fie więcey záltáwić á oprzeć obliczu Iudowemu. *Leop 1.Mach 5/44*; wskazano mu kościół Dagonow Ípalony ogniem/ y Azot/ y inne miáftá rozborzone *Leop 1.Mach 11/4, Ios 7/3, 11/21, 2.Reg 12 arg, 3.Esdr, 2/22, 4.Esdr 15/57; RejZwierz 6v, 37, 41v, 46*; Tedy ony mięszkáiące wthym mieście mieczem pomorduiećie/ á miáfto zborzycie ze wízytkim tym co w nim iest *BibRadz Deut 13/15*; Kálpin miáfto poborzone od Iudálzá. *BibRadz 2.Mach 12 arg*; á aż do gruntu wízytko Ioppitow miáfto poborzył [*et universos Ioppitas eradieaturus*] *BibRadz 2.Mach 12/7, Deut 13 arg, Iudic 9/45, 4.Reg 3/19, 25, 2.Par 36 arg (14)*; Ale gdy fie vciekli ku Pánu Bogu/ a obwiázáli fie flubem miáftá báwchoháłkie zborzyc/ dał im Bog moc nád Arádem krolem *BielKron 42, 42, 52v, 57, 60, 61v (23)*; Cadavera oppidorum per translationem dictum Zborzone myáftá. *Mącz 28d, 140b; LeopPrzep D4; RejAp 24v, 108, Dd2v*; A z nieumieiętności Ípráwowania/ á rzádenia ludzi/ iáko wiele złe⁸⁰ rołcie/ pobicie/ zburzenie miáft/ więzienie/ požogá/ Ípułtofzenie ziemie *GórnDworz Ee6; HistRzym 7v; RejPos 195v; RejZwierz 76; BudBib 1.Reg 23/10, 2.Esdr 2/3, I 351c marg, Ier 2/15; CzechRozm 121, 132, 166, 170; ModrzBaz 115v; SkarŻyw 348; StryjKron 260 [2 r.], 772; GórnTroas 20; LatHar 356; WujNT Luc 19 arg, Ddddddv; SarnStat 1067; SkarKazSej 675b; PudłDydo A2.*

»doby(wa)ć, dosta(wa)ć miasta (G) (a. zdoby(wa)ć miast); doby(wa)ć miasto (a. zdobywać miasta (A pl)); dobywanie miasta; niedobyte [= *nie do zdobycia*], dobyte miasto« = *capere a. ferre a. obtinere a. occupare a. oppugnare a. percutere civitatem, oppugnare urbem Vulg; pugnare contra civitatem PolAnt; potiri urbis Mącz; quater oppidum bello; (urbium) oppugnatio Modrz [w tym: dobywać a dostawać (2)] [szyk zmienny] (88 : 10; 3; 12; 9 : 2): MetrKor 37/2v; BielŻyw 152*; Rauenne miáfto Atila dobył. *MiechGlab **5, 17, 54; WróbŻółt Z4v*; Co widząc Macedonowie záfmućili fie záfię Alexander teź fnimi wápiąc w dobyciu miáftá Thyru. *HistAl B8v; Leop Num 21/25, Iudic 9/43, 45, 20/20, 3.Reg 9/16 (13); RejZwierz 8, 20v, 29v, 46v; BibRadz Iudic 9/45, I 433c marg, 1.Mach 11/49, 50, 66*; Páłace rółzkółzne/ flupy Mármurowe/ miáfto nie dobyte/ á wízákże náłazł Alexander tę drogę iáko go dobył *BielKron 267*; Potym záfię Táchthámisz poráził bárzo Mołkwę/ y miáftá Mołkwy dołthał y dzierzał *BielKron 428, 61, 106v, 112, 120v, 143 (39); Mącz 16a, 23a, 315d, 474b; GórnDworz L5, R4v, Bb3v; GrzepGeom B; HistRzym 7v; RejPos 3, 27, 200*; Ale ítáteczna á wípániła myłl [...] drugim otuchy dobrej y fercá przydáie/ przywodząc im ná pámięć iáko ludzie [...] s przegránych bitew y z dobytych miáft zdrowo [...] wychodzą *RejZwierz 85v, 45, 53v, 60v [2 r.], 64v [2 r.], 135; BielSpr 45, 52v, 61, 62 [2 r.], 62v [2 r.], 75; HistHel D2; ModrzBaz 47v, 110, 115v [2 r.]; SkarJud 258; KochPs 71, 87, 167; SkarŻyw 317, [407]; StryjKron 51, 120, 320, 360, 432, 627, 637; ActReg 7; GrochKal 27; Phil M2; GórnTroas 24; OrzJan 39, 45, 46, 103.*

»miasto fundować (a. ufundować); miasta fundownik (a. fundator), fundowanie; miasto fundowane« = *constituere oppidum; creator urbis Mącz [szyk zmienny] (5; 2 : 1; 2): zá[c]żął tam miáfto fwemu imieniu fundować/ ktoremu imię dał Alexandria. HistAl B6v; LubPs N, T3; Mącz 67c, 412d [2 r.]; StryjKron 41 [2 r.], 51, 59.*

»miasto kazić (a. miasta (pl) pokazić, a. skazić); miasto (po)kázone (a. skázone); skázenie miasta« = *civitatem destruere, urbem succidere Vulg [szyk zmienny] (13; 5; 4): OpecŻyw 78; MetrKor 46/117v;*

BielŻyw 154, 155; ikázićie kázde miałto wyborne *Leop* 4.Reg 3/19, 4.Reg 3/25, *Eccli* 28/17, *Is* 9 arg; *BielKron* 48v, 88v, 99v, 108v, 113 (13); *CzechRozm* 169v.

»leżeć około miasta, pod miastem, przed miastem« = *oblegać miasto; oppugnare civitatem Mącz* [szyk zmienny] (5 : 2 : 1): A Kaldeyczycy leżeli około miáltá [*erant iuxta civitatem per circuitum*]. *BibRadz Ier* 52/7; *BielKron* 240 [2 r.], 457v; *Mącz* 330b; *RejZwierc* 60v, 163v; *StryjKron* 647.

»łupić (a. złupić, a. wyłupić) miasto (a. połupić miasta (pl)); (z)łupienie, łup miasta« = *accipere spolia civitatis Vulg; diripere a. viduare urbem Mącz* [szyk zmienny] (8; 2 : 2): *Leop Ios* 11/14; Y złupił miałto a popalił ie ogniem *BibRadz* 1.*Mach* 1/33, *Iudih* 2/15; Tytus Wefpezyanow łyn/ [...] gdy po złupieniu miáltá ták rozkořzne budowanie ku okrafié Rzymřkiemu páńřtwu chćiał zořtáwić/ á wřákoř pořpolitemu rycerřtwu Rzymřkiemu nie mogł zákázáć áby byli kořćiołá nie palili *BielKron* 266; *Mącz* 346c, 495c; *LeovPrzep* E2; *RejPos* 217v; *BudBib* 1.*Mach* 1/33; *PaprPan* Hh3v; *StryjKron* 36, 547.

»w mieřcie, po mieřciech, po miastam mieszkać (a. pomieszkać, a. przemieszkawać); w mieřcie mieszkajúcy (a. przemieszkawajúcy), mieszkanie; miasto mieszkania [czyjego]« = *in urbe commorari a. esse, habitare intra portas urbis; civitas habitationis Vulg; in civitate manere a. sedere, in urbe manere; habitator civitatis; habitans in urbe PolAnt; frui civitate, incolere civitatem Mącz; urbem inhabitari; in civitate versatus Modrz; in civitate residere JanStat* [szyk zmienny] (70 : 3 : 1; 5 : 2; 2): *WróbŻołt* 106/7; *LibLeg* 10/59v, 11/89v, 93; *RejPs* 202; ale weřnie od Boga rořkázánié wziáwřzy pořzedł w řtrony Galileiei/ i przyřzedwřzy mieřkál w mieřcie przezwiřkiem Nazareth *MurzNT Matth* 2/23; *GroicPorz* k; *KrowObr* 202; *Leop Deut* 12/12, 19/1, *Ruth* 3/11, 3.Reg 9/16, *Tob* 5/8, *Ez* 26/19; *UstPraw* A4v; *BibRadz Gen* 13/12, I 13a marg, *Deut* 13/15, I 186b marg, 2.*Par* 19/10 (11); *BielKron* 11v [2 r.], 43v, 55, 97 [2 r.], 267v (13); *Mącz* 59d, 60a, 394c; *GórnDworz* Ff; *RejPos* 25v; *BiałKat* 298v; *BielSat* D; *BielSpr* 50v; A (ták) Rechowehám krołował nád Izráelczyki ktorzy mieřkáli w miáltach Iudřkich. *BudBib* 2.*Par* 10/17, *Iudic* 11/26, *Ier* 29/16, 40/10, *Sap* 9/8; *CzechRozm* 118, 144; *ModrzBaz* 31, 31v; *Calag* 296b; *SkarŻyw* 310, 589; *StryjKron* 617; *NiemObr* 13, 170; *BielSjem* 19; *BielRozm* 23; *GórnRozm* H2v [4 r.]; *GostGosp* 165; *LatHar* 531; *WujNT Matth* 2/23, *Act* 16/12; *SarnStat* 237, 239 [2 r.], 244, 301, 351 (10); *SkarKaz* 633b.

»miasto murować (a. miasta (pl) pomurować); miast namurować (a. pomurować); miasto (z)murowane; murowanie miasta; zmurowáło się miasto« = *civitas a. urbs murata Vulg; civitas munita muris a. cui est murus, urbs munita PolAnt; moenia fundare Mącz* [szyk zmienny] (4; 2; 23; 1; 1): *MiechGlab* 36; *BierRozm* 6; *Leop Num* 32/17, *Eccli* 28/17; *BibRadz* 1.Reg 6/18, 2.*Par* 8/5; Tego roku Papieř Leo przyřłał Iubileuř do Polřki/ s ktorego część pieniędzy s řkrzynie miála iřć ná murowanie Kámieńcá miáltá *BielKron* 416v, 40, 231v, 277v, 282v, 283 (18); *Mącz* 140b; niemář we wřzey Mořkwi miáltá murowánego/ okrom Přkowá. *BielSpr* 67; *BudBib* *Lev* 25/30; *StryjKron* 260, 320 marg; KAZYMIERZ Trzeći/ Wielki prze řpráwy był názwan: Miált moc pomurowawřzy/ w pokoiu wyřył řtan. *KlonKr wstęp* A4; *VotSzl* B.

»obegnać [= *oblec*] miasto« = *urbem cingere, circumsidere civitatem Mącz* [szyk zmienny] (7): *BielŻyw* 14; *BielKron* 59v, 146v, 370; *Mącz* 54a, 379b; HAnnibal gdy obegnał miálto Cařsilinum

Rzymfkie nád Rzeką którą zwano *Vulturius*/ chcąc ich Rzymiáne ráutowác żywnością w oblężeniu/ pułzczáli po wodzie mąkę w beczkách *BielSpr* 48.

»oblec miasto, [kogo] w mieście, na mieście; oblężenie miasta; oblężone miasto; miasto było w oblężeniu« = *obsidere civitatem a. urbem Vulg; civitas venit in obsidionem PolAnt; cingere urbem, circumdare civitatem Mącz; obsidio urbis Modrz* [szyk zmienny] (52 : 4 : 1; 4; 5; 3): *BielŻyw* 155;v *MiechGlab* 54; A tak gdy Ioáb obległ miasto *Leop* 2.Reg 11/16, *Iudic* 9/43, 2.Reg 20 arg, 2.Par 32 arg, 1, 2.Mach 12/13; TYmokeon gdy Korint miasto oblężone/ Rátował/ [...] źwirzchnim go obráli *RejZwierz* 17v; *BibRadz Ier* 37/8, 52/5; *BielKron* 50v, 57, 64, 66v, 70v (34); *Mącz* 54a, 92a; *LeovPrzep* D4v; *GórnDworz* Z5; *RejPos* 50, 185, 197; *RejZwierz* 86, 94v, 134v, 200; *BielSpr* 39, 64v; Y było miasto w oblężeniu/ aż do iedenastego roku krolá Cydkijahá. *BudBib Ier* 52/5, 2.Par 6/28; *ModrzBaz* 115v; *SkarJedn* 323, 324; *StryjKron* 51, 121, 170, 502; *SarnStat* 965; *PowodPr* 84.

»o(b)toczyć, okrążyć miasto; otoczenie miasta« [w tym: kim (1)] = *oblec; circare civitatem Vulg* [szyk zmienny] (5 : 2; 1): Rzekłszy tho kazał czterem tyliącom ítrzelcom aby okrążyli ono miasto/ a iżby one ítoiące na murzech vítrzelali ítrzałami. *HistAl* D3, D8; Y obtoczyli miasto proczárzmy [et circumdata est civitas a fundibulariis]/ á wielką część go zburzyli. *Leop* 4.Reg 3/25; *RejPos* 196; *BielSpr* 63v; *Phil* M2 [2 r.]; *WujNT Apoc* 20/8.

»miasto obwarować; miasto (nie)warowne (a. obwarowane)« (1; 3): *KwiatOpis* B4v; *StryjKron* 335; *KochPieś* 45; Więc y nie doftátki iey [tej ziemi] miał mieć przed okiem/ [...] iáko ośobne po różnych mieyfách/ y dálekie ieden od drugiego miefzkánie/ budowanie drewniáne miáfta nie wárowne/ zamki rzádkie y flábe *GórnRozm* Ev.

»miasto opanować; miasto opanowane; opanowanie miasta« = *civitatem ascendere, obtinere dominium civitatis Vulg; civitas occupata JanStat* [szyk zmienny] (9; 2; 1): *Leop Prov* 21/22, 1.Mach 11/8; *BielKron* 267v, 287v; s tych wież mocą z murów ludzi ípádzáli/ á tak miáftá opánowali *BielSpr* 9, 57v; *StryjKron* 36, 165; gdyż zá ośięgnieniem móftu nieprzyiaciel miáfto opánuie. *Phil* C; *SarnStat* 1101 [3 r.].

»miasto, miasta opatrzyć (a. opatrować); w mieście opatrzyć się, opatrzenie uczynić; miasta opatrzenie, opatrzyciel; miasto opatrzone« [szyk zmienny] (7 : 1; 1 : 1; 2 : 1; 1): Ioáchim Bífkup piźze do miefzczan Betuliiey áby opátrzyli miáfto íwe. *BibRadz Iudith* 4 arg; *BielKron* 55, 103v, 121, 146, 244v (8); *RejPos* 68; *Paprpán* Hh5; *ActReg* 28; *SarnStat* 135, 1310.

»miasto, miasta (G) oprawi(a)ć (a, opravować); oprawa miasta; miasto opravne« = *umocnić; aedificare a. munire civitatem Vulg* [szyk zmienny] (13 : 1; 2; 1): *BibRadz* 1.Mach 1/35; Miáfto známieniće opráwne ku obronie y ítrażą ofádzone *BielKron* 456, 55 [2 r.], 83v, 96v, 97 [2 r.] 163, 316v; *RejZwierz* 248; *BudBib* c3 [2 r.], *Eccli* 50/4, 1.Mach 1/35, 9/52, 12/37.

»miasto osadzać (a. (za)sadzić); miasto się sadzi (a. poczęło się osadzać); miasto (o)sadzone; zasadziciel miasta« = *miasto zakładać; nadawać prawa miejskie; urbis creator Mącz; civitas locata JanPrzyw* [szyk zmienny](7; 2; 4; 1): *MiechGlab* 57; *LibLeg* 7/33v; *GliczKsiąż* G6; *BielKron* 25; Nam matrices urbis Latini vocant quas Graeci Metropolis, Głównie miáfto z którego drugie miáftá wyfádzone y ofádzone bywáją. *Mącz* 211b, 67c; Iufz wgranicách Kfiążetá grunty odeymuią/ A Wfi/

Miałtá/ y Młyny/ gwałtem ofadzaią. *WierKróc* A3v; *KochPs* 12, 166, 212; *SkarŻyw* 268; *GórnRozm* L4v; *SarnStat* 351, 893.

»miasto osadzić (*a. osadzać*); miasto osadzone; osadzenie miasta« = *umocnić (przede wszystkim strażą), zostawić załogę; custodire a. obtinere civitatem Vulg; praesidium collocare in urbe Mącz* [szyk zmienny] (14; 1; 1): *MiechGlab* 40; *BibRadz Iudith* 3/8, 4 arg; *BielKron* 207, 216, 221v, 234v, 249 (10); *Mącz* 196d, 380b; W Dámálzku/ narodu onego Itároftá krolá Arety/ oládził był ftrażą miáfto Dámálfceńkie/ chcąc mię poimác *WujNT* 2.Cor 11/32.

»otrzym(aw)ac [= *zdoby(wa)ć*] miasto; miasto otrzymane« [szyk zmienny] (4; 1): Porus krol Indyiiski łotrowi Alexandrowi/ ktory łotrując otrzymawa miáftá przykázuiąc roskázuiemy. *HistAl* G7, B7v, 16; *BielKron* 243v, 279.

»miasto otworzyć (*a. otwierać, a. odewrzeć*); miasto otwarte« = *aperire civitatem Vulg, JanStat* [szyk zmienny] (5; 1): *Leop* 1.Mach 10/76, 11/2; Ci mnimaiąc by fwoi/ miáfto otworzyli/ A ci w bronny wfkoczywłzy/ ołtátek pobili. *RejZwierz* 45; *BielKron* 229v; *HistRzym* 27v; *SarnStat* 1127.

»miasto palić (*a. zapalić, a. zapalać, a. spalić, a. popalić, a. wypalić, a. opalić*) (ogniem); miasto spalone (*a. wypalone, a. zapalone, a. popalone*) (ogniem); popalenie miast; zapalacz miasta« = *civitatem comburere a. incendere a. succendere (igni a. in igne) Vulg, PolAnt; civitas succensa igni; urbem perimere incendio Vulg; urbem comburere a. succendere PolAnt; urbem delere flamma Mącz* [szyk zmienny] (65; 12; 1; 1): *MiechGlab* 9, 13, 33; *SeklKat* E2; *HistAl* L5v, L6; Wynidziełfli do kxiążát krolá Bábilońkiego/ będzie żywá dułzá twoiá/ y to miáfto niebędzie zápalone ogniem *Leop* Ier 38/17; y zábił koźdego męłzczyznę w nim y zábrál korzyść iego/ a miáfto wypalił ogniem. *Leop* 1.Mach 5/35, *Ios* 11/11, *Eccli* 49/6, *Is* 1/7, *Ier* 38/23, 1.Mach 10/84; *BibRadz Num* 31/10, *Deut* 13/16, *Iudic* 18/27, *Ier* 37/8, 10, 1.Mach 11/48, *Matth* 22/7; Stáre budowánie w fzełciore zápalił [...] mowiąc: Odnowcie fie przez ogień ftáre páłace Rzymłkie/ á ták więłszá połowicę miáftá fpalił *BielKron* 145, 43, 47, 47v, 55, 57 (29); *KochZg* A3; *Mącz* 189a; Ale gdy morderzá álbo gwałtowniká iákiego álbo zápaláczá miáft álbo iáwnego złoczyńcę iákiego trácą/ thedy thu widamy iż to ludzie y chwałá y s tego fie ráduiá. *RejAp* 154, 134v; *RejPos* 238; *KwiatOpis* B2; *RejZwierc* 168, 202, 228; *BielSpr* 38v, 62v; *BudBib* Ier 32/29, 1.Mach 5/28, 35; *KochPs* 201; *SkarŻyw* 502 [2 r.]; *StryjKron* 121, 320, 335, 522 marg, 547 (8); *WujNT* Matth 22/7, s. 878; *PowodPr* 9, 29; *SkarKazSej* 703a.

»miasto plundrować (*a. splundrować, a. wyplundrować*); plundrowanie miasta« (3; 1): Gdy Capuá miáfto Fráncuzowie wzięli/ y wyplundrowáli: miedzy inym plonem/ dołtálá fie zacna y piękna fláhcianká iednemu Rotmiłtrzewi. *GórnDworz* Bb; *StryjKron* 36, 547; *VotSzl* E4v.

»miasto po(d)da(wa)ć (*a. dać, a. wydać*); miasto podane (*a. wydane*); miasta poda(wa)nie (*a. danie, a. wydanie*), wydawca« = *civitatem tradere Vulg, PolAnt; oppidum prodere JanStat* [szyk zmienny] (36; 5; 4 : 1): *GroicPorz* ii; *Leop* Ier 38/3, 18; *RejZwierz* 24v; *BibRadz Ios* 6/16, I 363d marg, *Is* 36/15, *Am* 6/8, 4.Esdr 3/27, *Iudith* 4/9, 8/21; Balában iako fzałony/ przyfthąpił bliłko murów Kroieńskich/ obiecuiąc im dáry wielkie áby miáfto podáli *BielKron* 257; miełzcžánin niekthory Poznánłki rzeczony Przemek/ ten kfiążetóm Głogowłkim miáfto Poznánłkie wydał *BielKron* 370v, 147, 217v, 229v, 246v, 249 [3 r.] (18); *GórnDworz* Z4v; *RejPos* 218v; *RejZwierc* 45; *BielSpr* 39v; á(no) miáfto podáne ieft [urbs dabitur] do rąk Cháfzdymłkich. *BudBib* Ier 32/25, *Ier* 32/28, *Am*

6/8, *Iudith* 8/21; *ModrzBaz* 115v; *KochPs* 87, 167; *StryjKron* 637; *KochWr* 32; *Phil* D; *OrzJan* 103; *SarnStat* 142, 1203.

»położyć się (obozem) pod miastem, blisko miasta, u miasta, opodal od miasta; położyć oboz około miasta, podle miasta« = *oblegać miasto lub czynić przygotowania do oblężenia; circumsidere civitatem, castra oppido coniungere* *Mącz* [szyk zmienny] (6 : 1 : 1 : 1 : 1 : 1): *BielKron* 113, 249, 314v, 448; *Mącz* 178a, 379b; *RejZwierc* 163; *BielSpr* 64v; Bo áczkolwiek ten óltátni Kniáz Iwan Rezańfki wćiekł był z więzienia do Litwy roku 1525 gdy Tátárowie pod Mořkwą Miałtem tuż fie byli położyli/ wřzákże bez potomřtwá [...] vmárl. *StryjKron* 395, 406; *KmitaSpit* C4.

»miasto posieć (*a.* posiadać) [= *zdoby(wa)ć*]; miasto posiędzione; posiadanie miasta« = *civitas occupata* *Modrz* [szyk zmienny] (13; 4; 1): *MiechGlab* 65; *RejPs* 162; *LubPs* hh3v; *KrowObr* 11; *BielKron* 202, 240, 308v, 350v; *Rhodos*, Známienity wyřep álbo wyřpá Licie/ támże miałto *Rhodos* zwáne nie dawno od Turka poliędzione. *Mącz* 355c; *GórnDworz* Y3v, Z4v; *RejPos* 314; *RejZwierc* 128v; *ModrzBaz* 116, 128 [2 r.]; *ActReg* 14; *SarnStat* 1051.

»miasto pustoszyć (*a.* spustoszyć, *a.* popustoszyć miasta), dać na spustoszenie, położyć pustynią; miasto spustoszeje, spustoszone (*a.* spustoszałe); miasta (s)pustoszenie« = *civitas desolata* *Vulg*, *PolAnt*; *civitatem desolare, a. dare in dcsolationem a. vastare; civitas deserta, urbs desolata* *Vulg*; *civitatem ponere in solitudine; urbs deserta* *PolAnt*; *urbis excidium* *JanStat* [szyk zmienny] (12 : 1 : 1; 5 : 14; 9): *MiechGlab* **3v, **5v, 30; *HistAl* D3v, D4; *LubPs* gg6v; miałta twoie będą zpułtořfone [*civitates tuae vastabuntur*] zořtawřły bez obywatelá, *Leop Ier* 4/7, 3.*Esdr* 2/23, *Is* 1/8, 27 arg, 10, *Ier* 9/10, *Ez* 26/19; *BibRadz* 2.*Esdr* 2 arg, *Is* 54/3; *BielKron* 15v, 155, 157, 223, 284v, 293, 298; *LeovPrzep* E2; Dla czegoř fie to sřtáło álbo sřtánie ták mizerne řpuřtořzenie tego miałtá nędznego? *RejAp* 148; Głos wieřci oto idzie/ y ruřzenie wielkie ziemie połnocney/ áby położyło miałtá Iehudřkie puřtynią *BudBib Ier* 10/22, *Ez* 30/7, 1.*Mach* 15/4; *Skarřyw* 115 [2 r.], 187, 231; *CzechEp* 153; *KochJez* B; *GrochKal* 9; *WujNT przedm* 39, s. 174 [2 r.], *Luc* 21 arg, s. 878; *SarnStat* 1067; *CzahTr* E4; *SkarKazSej* 668a.

»miasto rozwalić (*a.* walić); miasto rozwalone (*a.* zwalone)« = *civitatem demolire* *Vulg*; *urbem destruere; civitas a. urbs dirupta* *PolAnt* [szyk zmienny] (3; 3): *Leop* 4.*Esdr* 15/42; I miałto rozwáloie iefř/ y wřzytcy ludzie rycerřcy zućiekáli *BibRadz Ier* 52/7; Położył řwiát iáko puřzcza/ y miałta iego rozwálił *BudBib Is* 14/17, *Prov* 25/27; *KochJez* A3v; *GrabowSet* T4v.

»miasto stawić (*a.* ustawić, *a.* wystawić); miasto wystawione« [szyk zmienny] (7; 3): od tąd potim brał fie do Siciliey, gdzie z imienia řwego miałto vřtawił *Bielřyw* 5, 160; *GliczKřiąř* G6; *BielKron* 69v [2 r.], 264v, 268, 283, 289, 319.

»na miasto, k(u) miastu, do miasta s(z)turmować (*a.* ku szturmowi, do szturmowi przypuřcić, *a.* szturm uczynić); miasto szturmować; szturmowanie miasta« = *proeliari adversus urbem* *PolAnt* [szyk zmienny] (4 : 3 : 2; 1; 1): Także Athila poruřzywřly fie iáł na miałto řturmować *MiechGlab* 56; *HistAl* E5; *RejZwierc* 6, 29v; *BielKron* 250, 279, 465; *Musculus etiam*, Nieyáki ruřtunek teř támowánie woyenne któрым fie zářtáwiáya řołnierze nápełniáyać przekopy gdy chcá řturm ná miałto vczinić. *Mącz* 238b; *Sambuca item*, Nieyáki woyenny ruřtunek do řturmowánia miałt. *Mącz* 366c; *BudBib Ier* 32/29; *StryjKron* 225.

»miasto ubieżeć (*a. ubiec*) [= zdobyć]« [szyk zmienny] (6): *BielKron* 55, 99v, 109, 169v, 388; *Quizyn* także y *Warmią Miáftá* [...] *Polłzcy Zołnierze w nocy vbiegli StryjKron* 637.

peryfr. »przed miasto ugodzić« = *zawisnąć na szubienicy* (1): Kto tu w tym gmáchu [*w piwnicy*] przewodzi/ Pewnie przed miáfto vgodzi. Niech cie tu myłł nie zázodzi/ Wiefz że powróż bárzo łzkodzi. *RejZwierc* 237.

»miasto wybrać [= złupić]« = *diripere urbem Vulg* [szyk zmienny] (4): y wybráli wśłyftkie miáftá/ á bárzo wielką korzyść wynieśli. *Leop 2.Par* 14/13; *BielKron* 54v, 222, 376v.

»z miasta wygnać *itp.*, wygnan(y) *itp.*; wygnanie *itp.*; od miasta wygnać, wygnan *itp.*« [*w tym: wygnać a wyświecić itp.* (3)] = *ciectare extra civitatem a. de civitate Vulg, PolAnt; eicere extra civitatem, de civitate eiectare, de urbe expulsare Vulg; civitatem adimere, urbe depellere, expulsio Mącz; ex civitate (ex)pellere a. eiectare, civitate privare Modrz; oppido eicere a. relegare Calag; apolis Calep; de civitate expellere a. expulsare JanStat* [szyk zmienny] (49 : 11 : 3; 1 : 2): *OpecŻyw* 51 v, 102v; *RejKup* Dv; wponydzialek po Nowym lycznie therałz przełchli prze złodzieyłthwa poczynione vchołtany y od myáłtha na wyczne czálłi odkazani Thudziefz po vchołtany do myáłtha łzią prziwroczywłchi łuknya [...] vkradł *LibMal* 1553/175, 1552/171; wślytcy ná ołtátek zázowáwśly náłz nye náłz/ zbyeqli fie by ná gwałł/ y onego łłukłly zdworu by z myáłta opáłkami [...] wyłwyełli. *GliczKsiąż* H8; *KrowObr* 133v; Y wyrzuciwśly go z miáftá/ vkámionowáli *Leop Act* 7/58, *Iudic* 9/41, 1.*Mach* 13/47, *Luc* 4/29; *BielKron* 48v, 109, 117, 122, 123v (14); *KwiatKsiąż* K4; Bene meritorum civium expulsiones, Dobrze záchowáłych miełzczań z miáftá wyrzucánia *Mącz* 287b, 102c, 287b; *GórnDworz* P2; Ná łtárlzá zálę dzyewkę káptur wdzyáć kazáli/ A młódzey cepy w ręce dla tego podáli/ [...] A iák łłuzłzáłto włzytki z miáftá odpráwiono. *HistLan* F3, F3; *WujJud* 52v, 262v; *BudNT Luc* 4/29; *Paprpán* Q3; *ModrzBaz* 36, 37v, 82v, 83, 84; *Calag* 504b; *SkarŻyw* 87 [3 r.], [197], 328, 356 *marg*, 436; *KochWz* 142; *ArtKanc* O15; *Calep* 81b; *GostGosp* 146; *Phil* E2; *OrzJan* 103; *WujNT Luc* 4/29, *Act* 7/58; *SarnStat* 200, 204, 980, 1103; *KmitaSpit* A3v; *CiekPotr* 33.

»miasto wywrocić (*a. podwrocić, a. przewrocić, a. przewracać*) [= zburzyć]; miasto się wywraca, wywroczone (*a. podwroczone*)« = *civitatem disperdere a. subvertere, urbem succidere PolAnt* [szyk zmienny] (17; 3 : 3): *BierEz* D2; *BielKom* E6; *BibRadz* I 7d *marg*, *Gen* 19/14, 25, 29, *Os* 11 *arg*, *Mich* 5/11; *BielKron* 6v, 12, 50v, 57; *Albam a fundamentis prouerunt*, *Albę miáfto z gruntu wywróćli. Mącz* 362a; *RejZwierc* 41v, 152v, 260, 261v; *CzechRozm* 42v; *KochPs* 12, 119, 198; *StryjKron* 320; *KmitaPsal* A4.

»wyzwolić, wyświebodzić miasto; wyzwolone miasto« = *liberare civitatem Vulg* [szyk zmienny] (5 : 1; 1): *TarDuch* E2v; Y dał fie mu potim Allexander poznać y miáfto mu dał wyzwolone. *BielŻyw* 161; z ręki Krolá Áłfyriyłkiego wyzwolę cie/ y to miáfto *Leop 4.Reg* 20/6, *Tob* 13/19; *Kámillus* [...] wyzwolił lud/ zamek/ y miáfto od nieprzyiáćioł. *BielKron* 122, 62; *RejPos* 322.

»miasto wziąć, pob(ie)rać (*a. brać*) miasta (*pl*); miasto wzięte, miasta pobrane; miasta wzięcie« = *civitatem capere PolAnt, Vulg; civitatem ascendere, urbem capere PolAnt; civitatem occupare a. recapere Vulg; urbem occupare Calag; civitas capta Modrz; civitas occupata JanStat* [szyk zmienny] (131 : 45; 10 : 4; 10): *Przeto Rzymianie* [...] przydą ij wezmą náłfe miáfto *OpecŻyw* 69, 69; *MetrKor* 46/46v [2 r.]; *MiechGlab* *6, **, **2 [2 r.], 47 [2 r.], 56, 69; *RejKup* Cv; *HistAl* Cv; *RejWiz* 182v; *Leop Ios* 11/10,

3.Reg 9/16, *Is* 36 *arg*; *RejZwierz* 7v, 8, 20v, 24v, 26v; Thedy Iazon zebrałszy nie mniej od tyfiacą mężow/ łtrzałkiem przyłzedł aby wziął miáltho [*adgressus est civitatem Vulg*]/ A gdy fię wzyficy mielzczanie zbiegli ná mury y gdy iuż miálto było wzięte [*ad ultimum apprehensa civitate Vulg*]/ Menelaus vćiekł ná zamek *BibRadz* 2.*Mach* 5/5, *Ios* 6/20, 10 *arg*, 2.*Par* 32/18, *Prov* 21/22, *Ier* 37/8 (10); *BielKron* 28, 42, 47v, 48, 49v (120); *LeovPrzep* a4v, D4v; *GórnDworz* R4v, Z4v, Z5, Aa, Bb, L17; *RejPos* 217v; *BielSat* G; *RejZwierz* 168; *BielSpr* 39, 61; A ták krol Ptolemeus/ pobrawłszy miáltá [*obtinuit dominium civitatum Vulg*] leżące nád morzem áfz do Seleukyiey/ [...] zle myłfił przeciw Alexándrowi *BudBib* 1.*Mach* 11/8, 2.*Esdr* 9/25, *Iudith* 5/16, 1.*Mach* 5/28, 36, 2.*Mach* 10/1, 3, 12/16; *ModrzBaz* 128 [2 r.]; *Calag* 171b; *SkarŻyw* 502 [3 r.], 503; *StryjKron* 36, 170, 210, 537, 577, 602, 617 [3 r.]; *WerGość* 237; *BielSen* 14; *GórnRozm* G3v; *ActReg* 12, 14; *SarnStat* 1101 [4 r.]; *SkarKaz* 382b.

»miasto, miasta (G) założyć; miasto zakładać (a. miasta (pl) pozakładać); miasto założone, [czyjego] założenia, zakładania; założenie, zakładanie miasta« = *civitatem stabilire PolAnt*; *civitatem a. oppidum constituere, fundare moenia Mącz*; *urbem aedificare Calag* [szyk zmienny] (62 : 1; 9; 13 : 1 : 1; 6 : 1): *BielŻyw* 149; Rofztok miałto polaci założyli. *MiechGlab* **5, **7, 36; *KromRozm III* sE5v; *GliczKsiąż* N7v; *GroicPorz* a3v; Stądże wyłzło przysłowie: podźcie do Efebon/ Niech zaś będzie zbudowane y założone miáltho [*construatur civitas*] Seonowe. *Leop Num* 21/27; *BibRadz Hab* 2/12; *BielKron* 3, 6, 6v [2 r.], 7 [2 r.], 9 (67); *Natalis urbis* Dzień poczęcia zakładania miáltá którego. *Mącz* 241c, 140b, 261b, 322b, 412d [5 r.]; *RejZwierz* Aaa; *Calag* 461b; *StryjKron* 11, 59, 115 [2 r.]; *GórnRozm* L4v; *KlonKr wstęp* A2. Cf »od założenia miasta«.

»w mieście zawrzeć się, zamknąć się, zawarty [= w celach obronnych]; miasto zawrzeć; miasto zamczyte i zawarte« = *urbs vecta PolAnt* [szyk zmienny] (3 : 1 : 1; 2; 1): Ale ci co fię w mieście zamknęli [*qui intus erant*]/ duffaiąc w mocne mury/ y doftátku łpiże/ ołłabiále łobie poczynáli/ wyzywaiąc łprofnem łaianiem Iudę *Leop* 2.*Mach* 12/14; *BielKron* 95, 315, 379; *BielSpr* 63; wydał go Bog do ręki moiey/ bo fię zówarł wzedłszy w miálto zamczyłte y zawarte. *BudBib* 1.Reg 23/7; *StryjKron* 472; *Paprup* H3.

»miasto zniszczyć« [szyk zmienny] (7): á Ieruzalem przebráne miálto twoie zniłfczywłfy málo nie náiednę kupę łłożyli. *RejPs* 118v; *BielKron* 42, 291; *RejPos* 195v, 236; *RejZwierz* 200; *SkarŻyw* 528.

»miasto zwalczyć; na miasto walczyć; miasto zwalczone« = *pugnare contra civitatem Vulg*; *expellere urbem PolAnt* [szyk zmienny] (4; 1; 1): *MiechGlab* 30, 68; *HistAl C*; *Leop* 2.*Mach* 1/12; Lecz niemogli łynowie Menálzehowi zwalczyć miált tych *BudBib* *Ios* 17/12; *KochFrag* 40.

»miasto zwojować (a. wojować); miasto zwojowane; zwojowanie miasta« [szyk zmienny] (4; 2; 1): Gdy było Kárthágińłkie miálto zwoiowano. Tedy w rádzie mowili/ iż iuż pokoy będzie *RejZwierz* 6v; *BielKron* 47v, 72, 396; *KochPs* 12; Potym Francułłkie Miáltá włzerz y wzdłuz zwoiował *StryjKron* 51; *SkarKazSej* 703a.

Wyrażenia: »bańłkie miasta« = *prawdopodobnie miasta górnłcze posiadające kopolnie złota* (por. węg. „bania” ‘kopalnia’) (1): Choćia Bańłłkich miált nie mamy/ nic o to/ Sámo do rėku przychodźi nam złoto. *KlonFlis* C2.

»brona miasta« = *porta urbis Vulg; porta civitatis PolAnt* [szyk 15 : 1] (16): *LubPs gg6v; Leop Esth 16/18*; A tak dobrze vczynicie gdy liftom ktore połał Amán Amádátczyk dofyć nie vczynicie. Przeto iż on ktory był powodem thych liftow/ obiełzon ieft v bran miáltá Sufys *BibRadz Esth 16/17, Gen 23/10, 18, Iudic 9/35, 44, I 446a marg, Iudith 13/14; RejAp 181, 183v; RejPos 276v; BudBib Ios 8/29, Iudith 13/14; KochPieś 36; WujNT Apoc 21 arg.*

»miasto budowne [= *okazale*]« [szyk 2 : 2] (4): Tuscia, [...] ma w łobie známienite pyłzne á budowne miáltá/ Florentiam/ Piřas/ Lucam/ etć. *Mącz 470c; KochPs 119; BielSen 18; OrzJan 81.*

»miasto Dawidowe« = *Betlejem; civitas David PolAnt, Vulg* [szyk 15 : 1] (16): *MurzNT Luc 2/4; BibRadz Luc 2/4; RejPos 17v, 18, 18v [3 r.]; CzechEp 190, 320; ArtKanc B15v, C9; Narodził fie wam zbáwićiel/ ktory ieft Chryřtus Pan/ w mieřcie Dawidowym. LatHar 529, 444; WujNT 4, Luc 2/4, 11.*

»miasto Dawidowe, Dawida« = *Jerozolima; civitas David Vulg, PolAnt; urbs David PolAnt (33 : 3); Leop 2.Reg 5/7, 9, 3.Reg 9/24, 4.Reg 16/20, 2.Par 14/1, 21/1, 32/5*; Potym miałto Dawidowe opráwili murem wielkim y mocnym *BibRadz 1.Mach 1/35, 3.Reg 11/43, 15/8, 24, 4.Reg 14/20, 3.5/7 (9); BielKron 69v, 77, 78v, 83, 83v (12)*; A (tedy) zálnął Iothám z oycy řwemi/ y pogrzebion z oycy řwemi w mieřcie Dawida oycá řwego *BudBib 4.Reg 15/38, 4.Reg 12/21, 2.Par 16/14, 21/1, 24/25, 32/30, Is 22/9, 1.Mach 1/35.*

»głown(iejsz)e miasto« = *niekiedy 'stolica'; metropolis Mącz, Calep, Cn; regia Mącz, PolAnt; arx, matrix urbis Mącz; civitas notabilis JanPrzyw; mater urbium Cn* [szyk 56 : 46] (102): Roku czterdziętego pierwřzego po tyliáczu y dwu řet, wtargnáwřzy Thatarzy w Ruřká ziemię Kijow głowne miałto Ruřkie y kořtowno zbudowane/ gruntownie zburzyli *MiechGlab 5, 6; GroicPorz bbv [2 r.];* Powiedz mi profze ćię/ kto tám mieřřkał w Koryńcie onym głownym mieřcie ná ten tzás/ gdy ten liřt piřał Páweł S.? *KrowObr 202; UstPraw H [2 r.]; BibRadz I 158c marg; OrzRozm T3v; BielKron 263v, 264, 268, 273v, 275 (23);* Carthago, Urbs Affricae, Głowne miálto w Affrice. *Mącz 39c; Metropolitanus, Ieden z głownego miáltá Mącz 220a, 17b, 22c, 30d, 50d, 77b (23); GórnDworz Z6v; RejPos 35v, 50v; KwiatOpis C4v; BielSpr 58v; BudBib Esth 3/15; SkarŻyw 355; StrykKron A3v, 26, 115, 165, 320, 406; CzechEp 411; Znácńnie duch BOży przez Ianá vkázuie/ iż mieyřce řwoie w mieřcie głownym/ ktore nád wřzytkim řwiátém pánowáło pořtánowić miał. *NiemObr 173, 170; Calep 659b; GórnTroas 20; WujNT przedm 31 [2 r.], s. 392 [2 r.], 476 marg [2 r.], 666, 703, 732; A wřzákże ná ten czás to pořtánawiamy/ áby [...] w káżdey ziemi iednáki był [korzec]/ iáki ieft w głównieyřzym mieřcie onęgo Woiewódtwá álbo ziemie SarnStat 279, 127, 234, 270, 280, 401 (18); PowodPr 84; SkarKaz 517b.**

»klucze od miasta« [szyk 2 : 1] (3): *KromRozm III M4v; áby ze wřzytkiey licźby Mieřzczánow/ řzeřć namoźnieyřzych/ bofo/głowę niezákrythá máiać/ powroz ná řzyi/ y klucze od Miáltá w rękach řwych trzymáiać/ pod iego moc y wolá byli poddáni. Phil D; SarnStat 106.*

»miasto krola [jakiego a. którego], krolewskie« = *siedziba króla, czasem stolica; leźące na terenie podleglym królowi; wspaniale, godne króla; civitas a. urbs regis Vulg, PolAnt; civitas regalis PolAnt; urbs regia Mącz; civitas regni Vulg* [szyk 18 : 5] (12 : 11): *RejPs 71v; HistAl L5v; LubPs N; Leop Num 21/26; BibRadz Ios 10/2, I 253c marg, Ier 33/4; co řie thycze Gdańřká/ y Elbingá/ thy miáltá řá włářne Krolá Polřkiego/ á wźdy ie tu ná Syem Ceřářřki pozywáia *BielKron 231v, 28, 54v, 222v**

marg, 226v, 276; w tymże stárożytnim prawie krolewskim mieście [*Padwie*] [...] s Xiążęcego rodu y s lámego oicá Kxiążęciaś fię národził. *KwiatKsiąż* A3; Haec civitas paret Regi, To miáfto poddáne yeft Królowi/ Kroliewskio yeft miáfto. *Mącz* 277d, 349d; *BudBib Esth* 3/15, *Ps* 48/2, *1.Mach* 3/37; *SkarŻyw* 13; *LatHar* 368; *WujNT Matth* 5/36; *KmitaSpit* C6.

»miasto Krola Jego Miłości (a. WKM, a. Jego KM), krolewskie« = *miasto stanowiące osobisty majątek króla; civitas regia* *Modrz, JanStat; civitas domini regis* *JanStat* (13 : 12): *ComCrac* 12; *ZapWar* 1545 nr 2646; miasta krolewskie i inne gdyż wolnością ani zacnością nie mogą być porównane z stanem szlacheckim, nie mają być też w to pozwolenie inkludowane *Diar* 50, 75; *UstPraw* K2v; *ModrzBaz* 32; *ZapKościer* 1581/22v, 23, 23v, 24, 25 (9); *ActReg* 16, 17; wftawiamy: iż Księża Biłkupi w mieściech á w imionách náfzych Krolewskich [*in civitatibus et bonis nostris* *JanStat* 190] z Stároftami álbo Dźierzawcami náfzemi/ á w ízlácheckich z podawcami/ máią Inwentarze írébrá y íkárbow Kościelnych czynić. *SarnStat* 213, 428, 617, 655, 971, 1101, 1178, 1180.

»miasto ludne« = *urbs populosa* *Modrz* [szyk 6 : 2] (8): *BibRadz* I 431b *marg; BielKron* 61v, 286, 286v, 288; Przydáo się było w iednem mieście barzo ludnem/ iż niektorego ceklarzá/ człowieká proftego rodu/ ránił Sláhcíc *ModrzBaz* 31; *KochPieś* 54; *Phil* P2.

»od miasta do miasta; z miasta do miasta; z jednego miasta do drugiego« = *de civitate in civitatem* *Vulg, PolAnt, JanStat; oppidatim* *Mącz, Calep; municipatim, regionatim* *Mącz* (15; 4; 2): *ListRzeż* w. 18; *OpecŻyw* 77; *MetrKor* 57/119v, 59/281; *KrowObr* 5v; *BibRadz* 2.*Mach* 5/8; *BielKron* 262; *Angareia* [...], *Pofty/ álbo* [!]/ *podwodá/ to yeft/ Nayemne konie/ od miáfta do miáfta rozłożone.* *Mącz* 9d, 237d, 266b, 349d; *HistRzym* 121; *RejPos* 318; *RejZwierc* 137; *BudNT Matth* 23/34; *SkarŻyw* 231, 273, 596; *Calep* [734]a; *WujNT Matth* 23/34; *SarnStat* 253.

»miasto (jest) mocne, mocy [niekiedy = warowne]« = *civitas fortitudinis a. fortis* *Vulg; urbs munita* *PolAnt; civitas potens, urbs praepotens a. praevalida* *Mącz* [szyk 43 : 18] (60 : 1): *BierEz* D2; *MiechGlab* 66; *LubPs* N, O5v, Y6v; *KrowObr* 241v; Ná on dzień/ będą miáftá mocy iego opuśczone iáko pługi *Leop Is* 17/9, *Apoc* 18/10; *RejZwierc* 24v; *BibRadz Is* 25/2; *BielKron* 179v, 240v, 264, 264v, 266v (27); *Mącz* 8b, 474d; *RejAp* 147v, 151, 182; *HistRzym* 33; *KwiatOpis* A4, B4v; *RejZwierc* 41v, 45v, 53v, 60v, 87v, 255v, 260; *BiálKaz* K3; Iáko gdy miáftá mocnego dobywáią/ wiodá wfce [...] dla ízturmu *SkarŻyw* [407]; *StryjKron* 602; *GórnRozm* E3 [2 r.], M; Biádá/ biádá/ miáfto ono wielkie Bábilonia/ miáfto ono mocne: iż w iednę godzinę przyśzedł fąd twoy. *WujNT Apoc* 18/10; *SkarKazSej* 666b, 683b.

»miasto (leżące a. siedzące) nad morzem, (po)morskie« = *civitas maritima* *Vulg, JanStat* [szyk 24 : 4] (24 : 4): w Tyrze, czulf w thym mieście pomorskim. *WróbŻółt* cc7; á tuż wnet do pomorńkich miáft pošláł/ zwoływáiąć Kupce ná kupowánie Żydow *Leop 2.Mach* 8/11, *Ez* 27 arg; Demetrius syn Seleukufow wyiechawízy z Rzymá/ przyciągnął z wielkim poczthem ludu ku miáftu nád Morzem/ á otrzymał tám kroleftwo. *BibRadz 1.Mach* 7/1; *BielKron* 191v, 192v, 222v, 228, 233v (15); *Mącz* 54b; *HistRzym* 120v; *KwiatOpis* B2v; *BudBib 1.Mach* 11/8; *StryjKron* 41; O Miáftách nád morzem siedzących. *SarnStat* 1074 *marg*, 1074, 1111 [2 r.].

»mur (o)koło miasta, miasta, u miasta, przy mieście, w mieście; obtoczone (a. opasane itp.) murem miasto; obwodzenie murem miasta; obtoczyć (a. oprawić, a. zaprawować) murem, obmurować

miasto« = *moenia Murm, Vulg, Mącz, Calep; murus civitatis PolAnt, Vulg; circumdata moenibus a. murata civitas, armata muris urbs; circumdare moeniis urbern Mącz; aedificare civitatem Vulg* [szyk 46 : 15] (23 : 14 : 1 : 1 : 1; 8; 1; 9 : 3): *Murm 28; Leop 2.Reg 24/6, 2.Par 26/6, 2.Mach 12/13; RejZwierz 40v; BibRadz Ios 6/5; á nie rychło potym miáľtho murem drugim było opaľano/ od wieże Dawidowey áż do vlice kthorą zwano Efráim. BielKron 265; Krákovľkim mieľzczánom/ ktorých wierność poznaľ/ wielkich wolności nádaľ/ miáľtho ich murem y wáľem obtoczyľ BielKron 365v, 10v [2 r.], 47, 48v, 76, [85²] (21); Moenia quatit ariete, Strzelbą tľuką mury okoľo miáľtá. Mącz 338d; Multum insumpsi in munienda civitate, Wielem náľożyľ ná obwodzeniu murem miáľtá. Mącz 433a, 16b, 92a, 229a [2 r.], 238b, 291b; RejAp 181; RejZwierc 45, 45v, 204, 247v; BielSpr 37v [2 r.], 38; BudBib 1.Mach 9/50; BudNT Apoc 21/14; SkarŻyw 408 marg, 500, 502; StryjKron 260; WerGość 238; Calep 668b; Phil B3 [2 r.]; WujNT Apoc 21 arg, 14, 19; SarnStat 964, 970; PowodPr 56; Zadne nie ľą mocnieyľze mury y wáły v miáľtá/ iáľo zgodá/ iedność/ y miľość ľásjedzka iednego ku drugiemu. SkarKazSej 683b; PudľDydo B3v.*

»miasto obronne« = *civitas munita Vulg, PolAnt, Mącz; urbs munita Vulg, PolAnt; civitas firma Vulg, Mącz; civitas fortitudinis PolAnt; urbs valida Mącz* [szyk 47 : 9] (56): *MiechGlab 78; LubPs H2v, Y4v, Y5v; Náiáchaľ teź záś y oblegľ iedno miáľtho obronne/ dobrze moľtámi y mury opaľtrzone Leop 2.Mach 12/13, Num 32/16, 36, 4.Reg 3/19, 17/9, 2.Par 14/5 (16); BibRadz Ios 14/12, 19/29, 2.Reg 20/6, 4.Reg 3/19, 18/8 (10); ták Miáľto ono obronne poľtánowiľo było/ iáľoby koźdego czľowieká/ koźdego ľtanu w Miećcie dolegľá [obrona] OrzRozm V v; BielKron 48, 273 [2 r.], 286v, 288, 290, 292v; Mącz 128c, 237a, 474b; BudBib Deut 1/28, 2.Par 21/3, 2.Esdr 9/25, Os 8/14, Mich 7/12, Soph 1/16, 1.Mach 5/26; SkarŻyw 503; StryjKron 395, 406, 577; WerGość 238; GórnRozm H2v; kto ták wiele miáľt mowię/ ták zacnych/ ták obronnych rozumię áby ie Turek pośieć mógľ? OrzJan 80, 80.*

»miasto osiadłe (a. nasiadłe); miasta osiadłość« [szyk 4 : 2] (5; 1): *[Europa] gory/ rzeki wielkie y máľe ma w ľobie/ tákieź miáľtá máľe áľe ofiáďľe BielKron 271, 98, 100; Civitas magna inter Belgas autoritate ac hominum multitudine praestabat, Miáľto było powaźnieyľze y náľiedleyľze. Mącz 419c, 308d; GostGosp 144.*

»miasto pańskie, Pana Zastępow, boże, Boga« = *Jerolimima, Jerolimczycy; civitas Domini Vulg, PolAnt; civitas Dei PolAnt (11 : 1 : 11 : 5): WróbŻoľt 100/8; Ránom wľtáyac zábiyaľ ná zyemi grzeľľne wľfytki/ Abych ty co zľość broyą wygnaľ z myáľtá Páńľkiego LubPs X3, N [2 r.], T3, gg6v; Leop Tob 13/10, Ps 86/3, 100/8; BibRadz Ps 100/8; RejAp 108, 170, 181v; RejPos 196; Rzeká ľtrumieniow iego vwefeli miáľto Boże/ święte mieľzkánia naywyźľzego. BudBib Ps 46/5; Wielki Iehowá y chwalebny bárzo/ wmiećcie Bogá náľze⁸⁰/ (ná) gorze świáľtobności iego. BudBib Ps 48/1, Ps 87/3; SkarJedn 8, 24; KochPs 71, 150, 193; ArtKanc K11; LatHar 368 [3 r.]; SkarKazSej 667b [2 r.].*

»pieczęć miasta« = *sigillum civitatis JanStat* [szyk 2 : 1] (3): *extract ľzxiáľ náľich mieiľkich poth pieczęzią miáľta náľego vidaięmy ZapKościar 1587/69; SarnStat 1081, 1084.*

»pierwsze (a. napierwsze) miasto« = *niekiedy 'stolica'; prima civitas Vulg* [szyk 12 : 3] (15): *OrzRozm M3; MAgdeburg miáľto [...] pierwľze miáľto w Sáľkiey źiemii nad rzeką Albis. BielKron 290v, 213v, 220, 222; SkarJedn 168, 190; A poczáwľzy [!] od ľtarľzych gľow/ Symeona Biľkupá Seleucyey y Kteľyfontu miáľtá w Perľyey pierwľzego/ do krolá Sabora/ w mataćtwie odnieľli: iáľo*

by on Rzymkiemu Cesarzowi przyjacielem będąc/ krolá Perfkiego zdrádzá *SkarŻyw* 304; Chował fię Rzym iako pierwŹze miáfto y głowá Źwiátá wŹytkiego/ pierwŹzemu ApoŹtołowi Piotrowi y głowie wŹytkich owiec ChryŹtuŹowych. *SkarŻyw* 536, 411, 501, 502; *StryjKron* 617; *WujNT Act* 16/12, s. 513.

»miasto podwodne [= *na którym ciáży obowiázek dostarczania podwód*]« (1): W MieŹciéich ábo wŹiách podwodnych/ gdzie włóki fá/ powinien będzie káždy kto włókę ma/ dwu koniu chowác *SarnStat* 973.

»portowe miasto« [*szyk 2 : 1*] (3): Naprzod tedy iefli fie puŹcił/ od vćia Tybru Rzeki z Rzymu ná Morze miedzyziemskie *Tirhenum*, tedy rzecz Źlufzna: wŹákŹe ŹlufzniefŹa z portu Hetruriey od Miáftá ktore zowiá PiŹas Portowego *StryjKron* 71; A Gdańczánié/ ElbiáŹánié/ y inné portowé y pográniczné pogłówné miáftá/ ná to pilné oko mieć máiá/ Źeby monety poŹtronnéy niewaŹnéy do Korony nie wpuŹczáli *SarnStat* 410, 105.

»miasto na prawie niemieckim zasadzone« (1): APpellácyá w KroleŹtwie PolŹkim z Miáft y z Miáfteteczek/ ná Práwie Niemieckim záŹádzonych/ przodkiem idŹie do Práwá wyŹŹlŹego *GroicPorz* bbv.

»miasto składowe« = *jedno z dwunastu miast w Polsce, w których znajdowały się główne składy do przechowywania wina* (2); A tego ŹtrŹédz máiá StároŹtowie y Célnicy pogránicznicy y miáftá fkládowné: áby Źadnému kupcowi wŹzech Koronnych PańŹtw [...] nie dopuŹczáli wŹelákich towárów wywoŹiĆ *SarnStat* 1233, 1234.

»miasto stołeczne« = *regia Modrz; civitas a. urbs regia Cn* [*szyk 6 : 4*] (10): *ModrzBaz* 128; GodnáŹ być XięŹno Holha ná CefárŹtwie Greckim z námi/ w tym náŹnym MieŹcie Źtołecznym Carigrodzie *StryjKron* 125, 210, 395, 400, 432, 777; *SarnStat* 1051, 1207; *PowodPr* 84.

»miasto Źwięte, ŹwiętoŹci« = *Jerolimá; civitas sancta, a. sanctitatis Vulg, PolAnt* [*szyk 20 : 12*] (31 : 1): *OpecŻyw* 37v; powieda tu oŹobliwie o oney ŹrogoŹci/ ktora fie nád miáftem Źwyęтым IerolimŹkim dŹyálá od CháldeycŹykw *LubPs* S2v, M3v, P5, S2v [2 r.]; kiedy go [*szatan Chrystusa*] do miáftá Źwiętego wprowadŹił/ y ná wierzchu koŹciołá poŹtháwił *KrowObr* 215v, 63, 74v; *Leop* 2.*Esdr* 11/18, *Eccli* 49/6, *Dan* 3/28, 2.*Mach* 1/12; *BibRadz Is* 48/2, I 446a marg [2 r.], 2.*Mach* 15/14, *Matth* 27/53; *RejPos* 69v, 195v, 196; *KochPs* 30, 176; *ReszPrz* 26; *ReszHoz* 124; *ReszList* 143, 144, 156; *LatHar* 325, 701; *WujNT Matth* 4/5, 27/53.

»miasto Źwięte« = *Rzym* [*szyk 1 : 1*] (2): *SkarŻyw* 353; to dali Bog y czynić tákŹe będę w Rzymie [...] przy grobie [...] Spowiednikow/ BiŹkupow Bogu miłych / ktorzy krwiá y ŹtátecznoŹciá Źwoiá/ miáfto ono Źwięte poŹwięćili *ReszPrz* 112.

»miasto twarde [= *obronne*]« = *civitas firma a. potens a. stabilis, urbs valida Mącz* [*szyk 6 : 5*] (11): *RejPs* 88v, 162; bowiem było miáfto [Tyr] bárzo twárde/ ták w ogárnieniu morskim iáko y w mocnym budowániu *HistAl* B7; ktorým [ja, Amurat] AŹyá/ Grecyá/ Włofkie miáftá twárde/ Węgry/ Serby/ Bulgáry Źołdował *BielKron* 251, 287v; *Mącz* 8b, 128c, 474b; *HistRzym* 34v; *RejZwierc* 152v, 270.

»miasto ucieczki, jest ku ucieczce, zachowania, dla zachowania pokoja« = *w Starym Testamencie miasto stanowiące azyl dla nieumyŹlnych zabójców; civitas refugii PolAnt; oppidum per fugii Modrz* (6

: 1 : 1 : 1): Tylko niektorzy zoftáli w Betfurám/ z thych co byli opuścili zakon y rofkazanie Boże/ ábowskiem ono miáfto było im ku vćieczce [*erat enim haec eis ad refugium Vulg*]. *BibRadz 1.Mach 10/14, Deut 19 arg; BielKron 43v [2 r.]*; Bo dáli im miáfto vćieczki zabiycóm/ Szechemy wygony iego *BudBib Ios 21/21, Ios 21/27, 32, 38; ModrzBaz 78v*.

»miasto (jest) wielkie; wielkość miasta« = *civitas magna BartBydg, Vulg, PolAnt, Mącz; civitas grandis, urbs magna Vulg, PolAnt [szyk 150 : 34] (179; 5); BierEz F3; Murm 25; Mymer¹ 7; BartBydg 173b; BielŻyw 89, 149; Wízakoż tenże Selinus [...] wízedfzi do Egiptu, Alkair miafto wielkie wziął. MiechGlab 69, 30, 36; KromRozm III N8; GliczKsiąż E2; KrowObr 27v, 28, 50, 202; Leop *B2, Deut 1/28, 6/10, 2.Esdr 7/4, Ion 4/11 (11); RejZwierz 109; A było miáfto bárzo fzerokie y wielkie/ á ludu w nim bárzo mało *BibRadz 2.Esdr 7/4, Gen 10/12, Ios 10/2, 14/12, Ion 3 arg, 2, 3, Apoc 16/19*; Niemieckie kráiny [...] przeto kfiążąt wiele máią iż miáftá bogáte ktemu wielkie/ co miáfto wielkie to fwoie kfięstwo ma *BielKron 281v, 3, 5, 9, 40v, 45 (82); Mącz 236b*; A ciáta ich będą leżeć po vlicach miáftá wielkiego/ ktore ieft rzeczone duchownie Sodomá y Egipt *RejAp 91v, CC3v, 23v, 82, 92v [3 r.], 121v [2 r.] (26); GórnDworz Ii3; RejPos 204, 260 marg, 260v, 288v, 300; KwiatOpis B4v; RejZwierz 55; BielSpr 38v*; ROku dwunafte⁸⁰ zá pánowánia Nábuchodonozorá ktory Krolował w wielkim mieście Niniwienie/ trzymał thefz Arfáxád krolefthwo Medfkie w Ekbatanie *BudBib Judith 1/1, Deut 1/28, 2.Esdr 7/4, Ion 4/11, 1.Mach 5/26; BiaKaz K3; BudNT Apoc 17/18*; Przed láty wonych wielkich mieściech [*in magnis hominum coetibus*] byli ofobliwi Vrzędnicy/ ktore zwano *AEdiles/iákoby Dozorcy domow ModrzBaz 35; SkarŻyw 106, 202, 310, 312; StryjKron 51, 617 [2 r.]; CzechEp 192, 375; KochPam 85; WujNT Apoc 11/8, s. 864, Apoc 16/19, s. 875, Apoc 17/18 (11); KmitaSpit C3v; KlonWor 15*.*

»miasto (jest) wolne, świebodne« = *miasto autonomiczne lub zwolnione od pewnych ciężarów, obdarzone przywilejami; civitas immunis a libera, urbs libera Mącz [szyk 5 : 3] (7 : 1); GroicPorz f4*; A tak popifano ludzi ku tey potrzebie do Węgier piefzych trzydzieści thyfiąc/ ieźnych fiedm tyfiąc z Niemieckich miáft wolnych/ y od Kfiążąt *BielKron 314, 281v, 314, 432v; Mącz 226b, 237b, 508b*.

»wszy(s)tko (a. wsze) miasto« = *wszyscy obywatele miasta; omnis civitas Vulg, Mącz; tota urbs Mącz; tota a. universa civitas Vulg [szyk 41 : 6] (47)*; A wfledfły staką czcią w miáfto Ieruzalem/ tedy fie poruffyło wflytko miáfto/ dziwuiątz fie tako wielkiému ludu *OpecŻyw 72; BielŻyw 27; SeklKat G3v; MurzHist T3v; Leop Esth 8/15*; Wyrwał napirwey Rzymiánom zwirzchność/ poftánowił s fwey ftrony Stárofty/ Hetmány/ y ine vrzędniki/ ktorzy wfzytkim miáftem władáli *BielKron 187v, 90v, 107, 258v; Coepit luctus civitatem, Wielki fmutek ogárnał wfziftko miáfto. Mącz 34d, 139d, 208b [2 r.], 304d, 364b, 386d, 411b; HistRzym 11, 27 [2 r.], 64, 64v [2 r.], 126; RejPos 34v [2 r.], 35, 36; SkarJedn 92; SkarŻyw 89, 100, 107, 140, 273 (10)*; Gdy to Krol Herod wflyfzał/ Iż tak ieft, zrozumiał/ Złęknął fie y fmućił bárzo/ y z nim Ieruzalem wfzytko miáfto. *ArtKanc C13; LatHar 324; WujNT 7, Matth 8/34, 21/10, Mar 1/33, Act 13/44, 21/30*.

»miasto wysokie« = *urbs ad caelum munita Vulg (4)*; Vpadł moczcz choć go Tytán fynowie nie bili/ Ani fie nań z miáft wyfokich obrzymi ruźyli *LubPs hh3v; Leop Deut 1/28*; wfzytki miáftá wyfokie [*civitates excelsas*] leżące nád potokiem Arbonái poborzywfy przyćiągnął aż ku Morzu *BibRadz Judith 2/13 [14]; KochPs 72*.

»od założenia miasta« (3): Anno urbis quingentesimo, Roku od założenia miastá Rzimskiego pięćletnego. *Mącz* 342c, 335b, 390c.

»miasto zamknięte, zawrzyste [= warowne]« = *civitas munita PolAnt; oppidum Calep* (1 : 1): (przeto) ty wezmi sługi páná twego/ á goń zá nim/ áby nie doštał łobie miastá zamkniętych *BudBib* 2.Reg 20/6; *Calep* [734]a.

»zebranie miasta; miasto zebrania« = *miasto (tylko w RejPs); tu o Jerozolimie* (4; 2): Íprawnie ma być chwalon/ od tych ktorzy obywáią wmielćie świętego zebránia iego tám snadź gdzie y święta obliczność iego przebywa. *RejPs* 71; Abowiem Syon zebránie miastá śwego vtwierdził namocnieyśly fam/ á przebrany iego wniem łie ma vrodzić *RejPs* 129, 71v [2 r.], 72, 128v.

Zestawienia: »miasto cesarskie« = *wolne miasto Rzeszy* (14): Połłali thez miełczćanie do Cefárzá do Híłzpániey łwoie połly z nyektorych miast Cefárłkich *BielKron* 200; Kłiełstwo Rákułkie/ Biskup Augłpurłki/ y inni Grábowie [!]/ Opáci/ dobrą część trzymáią tey źiemie/ okrom łłachty y miast drugich Cefárłkich. *BielKron* 286v, 192v, 236, 283v, 284v, 286 (14).

»dziesięć miast« = *Dekapol, konfederacja dziesięciu miast hellenistycznych w Transjordanii; Decapolis Vulg, PolAnt* (2): Y odłłedł á poczał opowíadác w dziełiáci miast/ iáko z nim wielkie rzeczy wćzynił Iezus *Leop Mar* 5/20; *BudNT Matth* 4/25.

»pięć miast« = *Pentapol, tj. Sodoma, Gomora, Adama, Geboim i Soar* (1): Thá wybáwiłá łpráwedliwego gdy źli zginęli/ kazawłzy mu vćiec z ogníá ktorzy był łpufzczon ná pięć miast [*in Pentapolim Vulg*]. *BibRadz Sap* 10/6.

»rada miasta« (8): *GroicPorz* gv; *BielKron* 59v, 221v; *RejPos* 282; Ian Rybińłki łławney Rády Miastá Toruń. K. I. M. Sekretarz. *RybGęłli* A3v; *SarnStat* 505, 961, 1179.

»rajca miasta, w mieście« = *consul civitatum JanStat, JanPrzyw; syndicus Calep* [szyk 10 : 4] (13 : 1): IA.N. przyśyęgam P. Bogu włzechmogácemu/ íze Panom Ráycom Miastá tego chcę być wierzen y połłufzen włłuzbie moiey *GroicPorz* g2v; *BielKron* 331; *Calep* [1041]a; *SarnStat* 204, 275, 385, 926, 944 (11).

»siedm miast« = *sąd wyższy prawa niemieckiego* (6): POźrzyłz ná ty płtroćiny/ pátrrze ná poštawę/ Iáko ktoczy [!] by miał mieć/ od łiedmi miast łpráwę. *RejZwierz* 126; *BielSat* Ev; *RejZwierc* 166; *BielSjem* 8; *BierRozm* 33; *SarnStat* 320.

»sześć miast« = *królewski komisarski. sąd sześciu miast* (8): Formá łiftu gdy do Commíłfarzow łfelći miast ídzie Appellácya. *GroicPorz* oo2v, bbv, bb2 [2 r.], cc [2 r.], cc2, cc2v.

Szeregi: »miasto, (i, ani, abo) grod (a. horod); miasta z grody« = *civitas, urbs PolAnt* [szyk 9 : 2] (10; 1): Nie pomogác miastá grody/ W ktorzych niemáłz wnětrzney zgody *BierEz* I4, R2; Potym Tatarzy ze włchodu przyciágnáwłzy włzytki pogładzili y miastá poburzyli z grody *MiechGlab* 39; *BierRozm* 10; *LibLeg* 10/95; *Prot* B4; *HistRzym* 7v; *BielSpr* 61; *BudBib Ier* 49/25; *KochPieś* 31; *KlonWor* 30. [*Ponadto w połćzeniach szeregowych* 8 r.].

»miasto, (i, a(1)bo, a) miasteczko« = *civitas, (et, vel, seu) oppidum JanStat, JanPrzyw; civitas et castellum Vulg* [szyk 90 : 2] (92): *MiechGlab* 65; *ComCrac* 12; *ConPiotr* 30v, 31 [2 r.]; *GroicPorz* C2v, bbv [2 r.], dd4, hhv; *Leop Luc* 8/1; Y połthánowił łędzie w źiemí po włzytkich miastách łudłkich obronnych y po inych miasteczkách [*in cunctis civitatibus Iehudah munitis, in civitate et*

civitate]. *BibRadz* 2.Par 19/5; *BielKron* 285; *GórnRozm* L3v; *WujNT Luc* 8/1, 13/22; Które Miáftá y Miáfteczka z ich obywatelmi niech tákowy porządek miedzy łobą chowáią *SarnStat* 385; A drugié miáftá/ miáfteczka po łtronách leżacé/ od tych podwód vlégály *SarnStat* 971, 200 [2 r.], 268, 270 [3 r.], 271 [3 r.], 275 [2 r.] (76). [*Ponadto w połączeniach szeregowych* 64 r.; *w połączeniu niewspółrzędnym* 1 r.].

»(nie tylko) miasto, (ale też i, a, i, czyli) pole« = *civitas*, (*sed*) *ager PolAnt, Modrz; urbs et ager Mącz* [szyk 8 : 2] (10): Przekłety będziefz w mieście/ przekłety ná polu *KrowObr* 109; *BibRadz Deut* 28/16, *Iudith* 2/15; *BielKron* 45, 116v; *Mącz* 406c; bo ci doglądáli/ áby były cále domy y chędogie/ łpołob budowania zámierzáli/ przekopámi y wálmi/ nietylko Miáftá/ ále też y polá otaczáli *ModrzBaz* 35, 79v; *KochPs* 12; *ReszPrz* 113. [*Ponadto w połączeniach szeregowych* 4 r.; *w przeciwstawieniach* 5 r.].

»(tak, ani) miasto, (i, a, ani, jako (i), a(l)bo, takież, bądź, czyli, to jest) wieś (*a. wioska*); miasta ze wsiami« = *civitas et (aut) castellum a. vicus a. villa PolAnt, Vulg; urbs et viculus Vulg; urbs et aedes a. villa PolAnt; neque urbs neque ager Mącz; urbs et pagus, vicus ac (et) oppidum a. pagus Modrz; tam civitas quam villa JanStat* [szyk 75 : 22] (90; 7): *BielŻyw* 162; *MiechGlab* 21, 74; *LibMal* 1549/150; *MurzNT Matth* 10/11; *KromRozm III* 14v; *Diar* 80 [2 r.]; *BielKom* A4; *LubPs* gg6v; *GroicPorz* a3v, k; *RejWiz* 82v; *Leop Ios* 18/24, 28, 19/6, 7, 15 (8); *BibRadz Num* 31/10, *Ios* 13/28, 19/6, 7, 15 (14); kthorzy przyciągli do Łęczyce/ wkoło ią zápaiili/ ále zamku dobyć niemogli/ iedno wsi y miáftá okoliczne palili *BielKron* 372, 43, 121v [2 r.], 155, 183v, 197v (18); *Praedia urbana, Folwárk* álbo wyłtawne budowanie bądź w mieyście bądź ná wsi. *Mącz* 508b, 37a; *Prot Cv; LeoPrzep* E2; *HistRzym* 130v; *RejZwierc* 79, 188; *BielSpr* 1v, 2; *BudNT Mar* 5/14, *Luc* 8/34; *ModrzBaz* 2v, 35v, 117; *KochPs* 106; Tákie y inne Ewánieliey S. łłowá/ gdy chodząc po wsiách y miáftách rozšiewał; Prufzacy łię śmiali *SkarŻyw* 356, 545; *StryjKron* 26 [2 r.]; *KochPieś* 38; *ArtKanc* O15; *GórnRozn* N2; *KochProp* 8, 11; *GostGosp* 24, 58 [2 r.], 165; *WujNT Matth* 9/35, 10/11, *Mar* 1/38, 5/14, *Luc* 8/34; *SarnStat* 514, 956, 972 [2 r.], 973, 974 [2 r.], 1047, 1169; *CzahTr* D3; *Rola/ kupiectwo y rzemiełło*. Tymi rzeczámí miáftá y wsi łtoią. *KlonFlis* A4. [*Ponadto w połączeniach szeregowych* 92 r.; *w przeciwstawieniach* 23 r.; *w połączeniach niewspółrzędnych lub w różnych członach zdania złożonego* 11 r.].

»miasto, (i, a, albo, ani, takież) zamek; miasto z zamkiem; zamek z miastem« = *civitas et arx Vulg, Modrz, JanStat; civitas et castrum JanPrzyw, JanStat; urbs et munitio PolAnt; oppidum et arx Modrz; oppidum et castrum JanStat* [szyk 128 : 100] (219; 6; 3): *MetrKor* 37/2v, 3v; *MiechGlab* 36, 71; *LibLeg* 10/59v, 61; *GroicPorz* ii; *Zadnemu cudzoziemcowi miáftá áni zamku rządzić niedamy UstPraw* A4, H [3 r.]; *Oładziwłzy zamek y miáłtho Amurat rułzył łie do Adrynopolá* *BielKron* 249; *O łiemí Hegoieńskiey y o miáftách y zamkách iey*. *BielKron* 286, 69v, 75v, 83v, 91v, 120v (100); *Prot* D3v; *GórnDworz* Aa8v, Bb3v; *RejPos* 239v, 314; *BielSat* G; *KwiatOpis* A4, Bv [2 r.], B2, B2v [3 r.], B4 (11); *RejZwierc* 41v, 50, 152v, 247v, 255v, 260; á chczłzi Zamku dobywác álbo Miáftá/ przyłzańcowawłzy łie dobrze/ rozumieiac iefli mury dobrze obwárováne álbo párkány/ nie łłábo łie trzebá okázác z łtrzelbą do nich *BielSpr* 75, 39 [2 r.], 39v, 52v, 55, 61 [2 r.] (23); *BudBib* 2.Reg 24/7, 1.Mach 12/36; *MycPrz* II Dv; *Paprpán* 3v; *ModrzBaz* 30, 116; *SkarJedn* 49; *KochPs* 119; *StryjKron* A3v, 81, 115 [3 r.], 170 [2 r.], 225 (23); *KochJez* A3v; *W budownych miáftách/ zamkach/ máłom łie kochálá/ W przeltronym polu závłze włzyłtkę vńność miáłá* *BielSen* 18, 14; *GórnRozm* E3, L4v,

M, M2; *KochProp* 12; *KochWr* 32; *ActReg* 4v, 12, 14; *OrzJan* 79; *SarnStat* 106, 136, 482, 483, 493 [2 r.] (24); *VotSzl* B, E4. [*Ponadto w połączeniach szeregowych 142 r.; w przeciwstawieniach 8 r.; w połączeniach niewspółrzędnych lub w różnych członach zdania złożonego 25 r.*].

»tak ziemstwo, jako miasto« (1): Ktorego theż czuyna praca [...] około pilney rady w rozmnożeniu Sprawiedliwości świętey/ y poştánowaniu rządu dobrego/ ták w Ziemśtwie iáko w Miełćiech/ była ząwždy/ á teraz tym więcey iefth wżytkim Polakom iáko Słońce świetna. *GroicPorz* A4v.

Wyrażenia przyimkowe: »[ktoś] z miasta« = *mieszczanin* (1): w każdym tym rozdzieleniu, aby byli i duchowni i Panowie Rady i szlachta i z miasta *Diar* 95.

»za miasto« = *extra civitatem PolAnt; foras civitatem Vulg* (4): *BibRadz Lev* 14/53, *Tob* 10/7; *BielKron* 37; wyzedłszy poźzliłmy á wżyścy nas prowadźili z żonámi y z dźiatkámi áż zá miásto *WujNT Act* 21/5.

W przen (21) : *RejAp* 93 [2 r.], 149 [2 r.], 155, Ff3v; Ná taki [*naród*] fię vdał Kaim/ z swoim potomśtwem: y poźzło zniego miásto/ ábo rzecz pośpolita świecka/ y kroleśtwo ízátáńskie. *SkarŻyw* 268; Ale świat wżyśtek Miástem iefť mądreemu Widzeniu twemu. *KochTr* 16; Bábilonia iefť miásto dyabelskie/ to iefť wżyśtek zbor niewiernych á niezbożnych ludzi *WujNT* 872, 21, 877.

W połączeniu z nazwą miasta (2): Zbior zálię niewiernych/ oto fłyśyż iz Pan zowie miástem Sodomy á Egiptu. *RejAp* 92v; Miásto wielkie Bábilonia znáczy zbor ábo zgromádenie ludzi potępionych *WujNT* 875.

Zwroty: »miasto zapalić« (1): oto fłyśyż iz cífz krolowie ktorzy fie z nią [*bestyją*] byli zbuntowáli y iedney myfli wżywáli/ y przeciwko Báránkowi kwoli iey byli powśtáli/ fámiśz ią pothym poczną w nienawiści mieć/ ták iz ią odrą/ obnáżą/ y ípułtośzą/ y miásto iey rozśzárpaia/ y náośtátek ogniem zápalą. *RejAp* 146.

»miasto zburzyć« (1): ták Pan Bog chcąc miásto ízátáńskie bálwochwálftwo y ślepotę pogáńską zburzyć [...]: pośłał naprzod wfiec męczeńki *SkarŻyw* [407].

Wyrażenia: »miasto Boga« (1): Aleście przyźli do gory Syon/ y do miáśtá Bogá [*civitaem Dei*] żywego/ do Ieruzálem [!] niebieskiego/ y do zgromádenia niezliczonych Aniołow. *BibRadz Hebr* 12/22.

»miasto Chrystusowe« (1): A zátym/ żeby fię wyprowadźili z tego Iudaźzowego grodu/ z tego Lichogrodu [*kalka z πονηρόπολις 'miasto, gdzie mieszkali złoczyńcy'*]/ (fercem y obyczáymi/ á nie nogámi) do miáśtá Chríśtuśowego ábo Dobrogrodu *KlonWor ded* **4.

»mocne miasto« (1): Nie niedbaycie rycerśtwo fláchetne ná tho/ iz Othoman trochę muru obálił około nas/ áleć fercá náźego nam zá tho nieobáli/ toć iefť namocnieyíze miásto/ gdzie zgodliwą myflą wżyścy łobie pomogą *BielKron* 249v.

»miasto święte« (1): A iáko cudnością y wdzyęcznością przechodziła ine dzyewki [*Panna Maryja*]/ ták y náuka/ cnota/ y świątobliwością. Przeto miáśtu swoiemu świątemu dom ku miełzkániu synowi íwemu w iey przybytku obrał. *BielKron* 136v.

»upadek miasta« (1): A iákoż tedy wyniść mamy z vpadku tego miáśtá przerzeczonego/ ták od Pána obiecánego/ będąc rośprośzeni po rozmaitych kráinach íwiátá thego? *RejPos* 260v.

»miasto wielkie« [szyk 1 : 1] (2): A wielkie to miáfto/ bo po wízytkim íwiátu rofypáne íeft/ gdyż thu Pan wíspominác raczy rozmáithe ludzi / narody/ ięzyki/ y pogány. *RejAp* 92v; *WujNT* 875.

Przen (127) :

a) *O społeczności wiernych żyjących i zmarłych; też o Kościele* (69) : *OpecŻyw* 69; *WróbŻolt* kk8; *CHwalebny* boze [...] racz vtwierdzić ferca náffe abychmy íie nigdy nieobládzili od onego zebranego miáfta: do ktorego íie cińną wíedynoci wíary wílyfoy przełozeni y krolowie tego íwiata *RejPs* 72; *KromRozm III* G4v, G5; s tych dwu íynow Adámowych/ ty dwoie mieście początek napirwey wzyęły/ zyemskie y niebiekie (*marg*) Dwoie miáfto. (-) *BielKron* 3, L111; Tu iuż ílyfzimy co Apoítoł powieða/ íż po tyfiácu lat [...] od w niebo wítápienia Páńfkiego/ íż ma być rozwiázan ízáthan/ [...] áby zwodził ludzi po wízytkich káciech íwiátá tego/ á íżby íe zwodził ná walki á ná burdy przeciwko zebrániu íwiętych Páńfkich/ y przeciwko miáftu vmiłowánemu od niego. *RejAp* [169]v, 170; *WujJud* 131; Potym ze íię to znácznie pokázáło że pod podobieńítwem tylko oney gory y miáftá/ duchowne miáfto i gorę wyítáwia/ to íeft ludzi zgodnie z íobą w íedney wierze y wznániu mieízkáiących *CzechRozm* 120v; *SkarJedn* 10; Íákie miáfto íeft koíciół Boży/ y co w nim zá ítany y íáíiedztwo. *SkarKaz* 633, 633b [4 r.], 634a [5 r.], b [3 r.], 636a.

miasto czego (1): Cztery ítany w mieście koíciółá íwięte⁸⁰. *SkarKaz* 633b *marg*.

miasto czyje [w tym: *G sb i pron* (11), *ai poss* (9)] (20): Yáko y Ezáiafz dawno o tym prorokował/ imyeniem bofkim ku koícyołowi ták mowýac. [...] Pothym będzýelz názwán myáftem ípráwyedliwego/ myáftem wyernym. *KromRozm III* G4v, G5; Pothym będzýelz názwáno miáftem ípráwiedliwego *Leop Is* 1/26; *RejAp* 170, 170v, 171; A Hieruzálem co íeft inne⁸⁰/ íedno miáfto y koíciół Chryítułow powízechny *SkarJedn* 10. *Cf* »miasto Boga«.

W połączeniu z nazwą miasta Jeruzalem [w tym: *miasto, ktore jest nazwane* (1); *przy przypadku zależnym nazwa obca w N* (być może nieodmiennie) (7), *nazwa w przypadku zależnym* (2); *miasto + nazwa* (9), *nazwa + miasto* (2)] (11): Oto máfz wykłád koíciółá tego/ gdzie mowi Pan: Íż włóžę náń imię miáftá nowego Ieruzalem *RejAp* 41, 40v, 181v; *BudNT Apoc* 3/12; *NiemObr* 112; *WujNT Hebr* 12/22, s. 838, *Apoc* 3/12, s. 877; *SkarKaz* 633a [2 r.].

W charakterystycznych połączeniach: do miasta cisnąć się, przysta(wa)ć (3); *obládzić się od miasta; deptać miasto, ucisnąć; miasto duchowne* (2), *niebieskie* (3), *umiłowane* (*miłe*) (7), *wdzięczne* (2), *wierne* (2), *zebrane, zgodne, ziemskie; imię miasta* (5), *mieszczanin, stan* (2), *uciśnienie; skupienie się do miasta*.

Zwroty: »miasto budować« (1): To miáfto buduie íam Bog iáko záílubíł/ w którym íedny k drugim ípáia/ á w íedność Ducha odrádzá *ArtKanc* K11v.

»w mieście mieszkać« (1): Obáczmy iuż co zá pomocy y poíługi ty ítany [tj. *wierni żywi, anioły, dusze w niebie i w czyśćcu*] íobie ípolnie czynią: w íednym mieście y íáíiedztwie/ y w zgodzie y w miłóíci z íobą mieízkáiąc. *SkarKaz* 634b.

»ostąpić [= *otoczyć*] miasto« (1): A wyítápiłi thedy íą ná ízyrokość ziemie/ áby oítápiłi woýfká íwiętych y miáfto ono vmiłowáne. *RejAp* 169v.

Wyrażenia: »miasto Boga, boże, pańskie« = civitas Dei *PolAnt, Vulg* (6 : 5 : 2): *LubPs* S2v; Miáfto miłe Páńskie koíciół íego. *RejAp* 170 *marg*, 40v, 181v, Ee2; *BudNT Apoc* 3/12; Ci íię zwáli íynmi

Bożymi [...] miałtem Bożem/ y kościołem iego. *SkarŻyw* 268, 206; *NiemObr* 112; *WujNT Hebr* 12/22, s. 838, *Apoc* 3/12, s. 877.

»miasto murem obtoczone« (1): Sámo to ieft miałto [kościół] murem mocnym/ obtoczone/ y wżelákimi do boiu duchowne⁸⁰ potrzebámi y żywnością opátrzone *SkarJedn* 2.

»miasto obronne« (1): Tákowe flugi kościoła Świętego/ tzálem Duch Święty zowie [...] Probołtztzámi [sprawiedliwości/ [...] áby miałtem obronnym/ filarmi żeláznymi y mury miedziánymi/ ná wżyftkiey ziemi/ byli poftánowionymi *KrowObr* 5v.

»miasto święte« [szyk 5 :1] (6): Toć yeft zbor álbo kołcyoł boga żywego [...]. Toć yeft ono śwyęte myáfto nowe zítępujące z nyebá od bogá *KromRozm II* t; Święty ma być kołcyoł. [...] Dla tego ij też Yan S. w obyáwyenyu zowye myáftem fwyęty. *KromRozm III* C6v; *RejAp* 90, 181v; *WujJud* 119v; *SkarJedn* 87.

»miasto wielkie« (2): A ták to miałto wielkie/ to ieft Kołcioł Páńfki/ nielza iedno muśi być ná troie rozerwano *RejAp* 139, 139.

»miasto [gdzie] założone« (1): Lácno powiáda/ tobie poznác y obaczyc miałto ná gorze záložone [...]. Bo kościół ieft Kátolicki *SkarJedn* 16.

»miasto złupione« (1): Iuż on [Antychryst] wżyftko odmienił/ iedno Imię zoftáwił/ Kościołem go miánuie/ gdyż on w nim wżyftko pfuie: Iuż tho Miáfto złupione/ będąc przed tym powážne/ wczynił ie płácźliwe *ArtKanc* K9v.

Zestawienie: »O mieście Bożym« = *przekład tytułu dzieła św. Augustyna „De civitate Dei” (dzisiejszy tytuł przekładu: O państwie Bożym)* (3): *RejPosWiecz*² 91 marg, 95v marg; od tego brzemieniá ktore teraz nośi/ ciáło wyzwolone będzie/ y bárzo chybkie [...]: iáko S. Auguſtin w Księgách o Mieście Bożym/ y Hieronym ná Ezáiałzá Proroká piłąc/ iáwnie pokazáli. *KuczbKat* 95.

b) *O królestwie niebieskim* (49) : *RejPs* 191 [2 r.]; Braná też żadna inłza nie może być miánowána ktorąbyfmy do thego miałtá wniśc mieli/ iedno on [Jezus Chrystus] ieft fortá/ on ieft wrotá/ on ieft drogá *RejAp* 181v; To thák wláfnie mamy rozumieć iż to miałto káżdemu narodowi s káżdey części fwiátá ieft wolnie otworzone *RejAp* 182v, 181v [2 r.], 182v, 184 [2 r.], 184v, 193; *RejPos* 237; *LatHar* 184, 601; *WujNT Hebr* 11/10, 16, *Apoc* 22 arg [2 r.]; Ieśliż tedy fáchmy pielgrzymy/ y do onego miałtá ciągniemy/ gdzie P. Bog náłz miełzka y tám okázuie chwałę fwoię. *WysKaz* 5, 11, 13. [Cf c) *KuczbKat* 80.]

W połączeniu z nazwą miasta (4): *RejPs* 172; Rácź weyźrzeć łáfkáwym okiem/ miłóſierdzia twego/ ná mię grzełznego człowieká/ [...] niebiełkie⁸⁰ onego miałtá twe⁸⁰ duchownego Bethleem/ wiára/ y wczynkámi dobremi iákoźkolwiek łzukájące⁸⁰. *LatHar* 239, 595, 600.

W charakterystycznych połączeniach: miasta oczekawać, szukać; brać się do miasta, ciągnąć, domieścić, przyść (wnieść, wchodzić) (8), przywieść, wleźć; miasto zgotować; miasto otworzone, przeźrozyste, ucieszne, wdzięczne, wysokie; spokojność miasta; dcprowadzony do miasta, przystęp (2).

Zwrot: »zbudować miasto« (1): GDyżes raczył zbudować łobie miałto niebieskie fwoie [...] racz nad nami rofferzyc tak fwięte miłóſierdzie fwoie *RejPs* 217.

Wyrażenia: »fundamenty miasta« (1): ktorzy nam mieli záložyc ty fundámenty tego miałtá náłzego w ktorym mamy wżywác w dziwnych rołkołzách żywotá fwego wiecznego. *RejAp* [183]v.

»mury miasta« (1): A iż tu dáley Ian święty wypifuie drogość kámienia s ktorego łą ty fundámety záložone pod tymi mury thego miáltá Páńłkiego/ to ieft Zbiuru wiernych iego w oliádłóści wieczney iego oládzonogo/ toć nam znáczy drogość zbáwienia náłzego *RejAp* [183]v.

»miasto niebieskie« [szyk 4 : 2] (6): *RejPs* 172, 217; O Nabłogofłáwieńłze miełzkánie nawyźłzego miáltá niebieskiego Hieruzálem *LatHar* 595, 239, 595, 600.

»miasto pańskie, Pana naszego« (1 : 1): A toć ieft to miálto wdzięczne Páná náłzego/ á toć łą oni wybráni miełzczánie iego/ kthorzy wchodzą tymi branámi przez Pátřiárchy y Proroki otworzonemi *RejAp* 182v, [183]v.

»miasto święte« = *civitas sancta PolAnt, Vulg* [szyk 17 : 4] (21): *RejPs* 138v, 172; To yeft yedyna oblubyenicá oblubyeńcá onego/ [...] o ktorey teź Sálomon łpyewał w pyenyu pyenya: á myáto łwyęte/ Hyeruzálem nowe/ ktore Yan S. w obyáwyenyu widýzał/ z łtęmpuyące z nyebá *KromRozm III E6; Leop AAA2; BibRadz Apoc 22/19; RejAp 89v, 175v [2 r.], 181v, [183]v, 184v, 193v, 195v; Y* miáto święte deptác będą miełęcy czterdzieści dwa. *BudNT Apoc 11/2; CzechEp 126; O* iáko wielkie rzeczy o tobie powiedżiano y nápiłano/ święte niebieskie miáto Hieruzálem. (*marg*) Wzdychánie do niebieskiej chwały. (–) *LatHar 600; WujNT Apoc 11/2, 21/2, 10, 22/19, Zzzzz2v.*

»założone miasto« (1): oczem tu ani włáfnie rozumiec ani przyemnie załługowac mozemy: az gdy nas raczyłz domiełcic do onego záložonego miáta ku wieczney chwale twoiey *RejPs* 129.

c) *O świecie; o życiu i dobrach doczesnych (8) : BibRadz Hebr 13/14; RejAp 127; RejPos 241v; á* iż miełzczánie ktorzy w nim [*kościelie*] miełzkáią/ niemáią tu miáta trwálego/ ále przyłzłego łzukáią. *KuczKat 80; RejZwierc 168v; WujNT Hebr 13/14.*

W charakterystycznych połączeniach: miasto wykorzeńić; miasto mieszkające, trwające (trwale) (3).

Zwroty: »miasto spalić; miasto zapalone« (1; 1): Słuchayże nákoniec iáki ieft tobie dekret wydany [...] / iż miáto twoie zápalone być ma/ to ieft/ thá nędzna oliádłóść á nábycie twoie/ w niwecz fie obroćić ma *RejPos 240. 240v.*

»miasto zniszczyć« (1): łłuchay iáką zapłátę tákiemu káždemu opowiedác raczy/ miáto iego/ to ieft/ włzytki máiętnóści á ono márne nábycie iego zniłzczyć wywroćić/ z gruntu wykorzeńić/ á práwie iáko ogniem łpálic obiecał *RejPos 240v.*

d) *Wyrażenie:* »głowne miasto« = *to, co najważniejsze, tu: podstawowa nauka (1) : Ztądże teź Philo powieđział/ Iż Geometria ieft głowne miáto włzytkich Náuk. GrzepGeom A3v.*

a. *Dzielnica, część miasta (16) : dzieli ie [Frankfurt] rzeká ná dwoię álbo ná dwie miełce. BielKron 289v, 235.*

W połączeniu z nazwą miasta [w tym: miasto ... wezwane (1); zawsze: miasto + nazwa] (4): BielKron 69v marg, 182v, 189v; AEnea, Miáto po tym Ianiculum, Wezwáne. Mqcz 4b.

Zwroty: »ubieżeć miasto« (1): Tegoż roku Mauryc obległ Mágdeburg miełiącá Liłtopadá/ tám w nocy v bieżał nowe miáłtho *BielKron 235.*

»wydać miasto« (1): Ornán wydał miáto niłzłe Ieruzálem. *BielKron 69v marg.*

»wziąć miasto« (1): *BielKron 69v cf* »miasto niłzše«.

»zapalić miasto« (2): Pothym fámi Mágdeburczánie drugie miáto zápalili/ kthore zową Sudeburg *BielKron 235,233v.*

Wyrażenie: »miasto niższe« (2): A gdy thám Dawid leżał z wojskiem swoim/ wzywał miásto nizsze przez wydanie Ornán Iebuzá *BielKron* 69v, 69v *marg*.

Zestawienia: *n-loc* »Nowe Miasto« (2): *BielKron* 235; A iż Ratufz ná ftárym mieście w Liwie zgorzał/ áby ná nowym mieście w Ratufzu odprawowané były [roki]/ pozwalamy *SarnStat* 739.

»rada miasta« (1): Zá tymi Krol Máximilian íam tylko pod podniebieniem szedł/ ktore podniebienie rádá miáftá ftárego w Prádze niefli. *BielKron* 328v.

n-loc »Stare Miasto« [szyk 4 : 1] (5): Ia N. slyvbuya, ífwam czełcz ífwam wyara ze ífya mám sthawycz wthorvnyv wítharim myełczye na rathufzu *MetrKor* 34/268, 37/2v; *BielKron* 328v; *SarnStat* 739 [2 r.].

b. *W Starym Testamencie garnizon wojskowy wraz z magazynami broni itp.; urbs quadrigarum Vulg, PolAnt; civitas equitum Vulg; urbs equitum PolAnt* (9) : *BibRadz* I 238d *marg*; A wísfytkie miáfteczka kthore kniemu przyfluzáły/ á beły bez muru/ obmurował: ták że y miáfteczka wozom/ y miáftá iezdzcom y co mu íe kolwie lubiło budować w Ieruzálem *Leop* 3.Reg 9/19, 2.Par 1/14; Y zebrał Solomon wozy y iezdne á miał tyfiąc y czterzy ftá wozow/ y dwánaście tylięcy iezdnych/ ktorych iednę część miał w miáftach kędy wozy chowano/ á drugą część zoftawił przy íobie w Ieruzalemie. *BudBib* 2.Par 1/14.

Zwrot: »miasta pobudować« = *urbes aedificare PolAnt* [szyk 3 : 1] (4): y wízfytke miáftá kędy były wozy/ y miáftá gdzie też byli iezdni/ y wízfytke co íię podobáło Sálomonowi/ tho pobudował w Ieruzálem *BibRadz* 2.Par 8/6, 2.Par 8/4, 6.

»zborzyć miasto« (1): y zborzył Hyion/ Dan/ y Awelmaim/ y wízfytke miáftá obronne [*percusserunt ... omnes thesauros urbium*] w Neftalem. *BudBib* 2.Par 16/4.

Wyrażenia: »miasto mocne« (1): Bálááth też y wízfytke miáftá mocne [*urbes thesaurorum*] ktore iego były/ [...] pobudował w Ieruzálem *BibRadz* 2.Par 8/6.

»miasto obronne« = *urbs thesaurorum, thesaurus urbium PolAnt* (2): Pobudował też Tádmor ná pułczy/ y wízfytke miáftá obronne (*marg*) Abo miáftá kędy chowano ípizę y przyprawy woienne. (–) ktore pobudował w Emáth. *BibRadz* 2.Par 8/4; *BudBib* 2.Par 16/4.

c. *Obywatelstwo miasta* (1) : A przyftapiwízy Hetman/ rzekł mu: Powiedz mi íełlí ty íełt Rzymiánin? A on rzekł: Ták íełt. Y odpowiedział Hetman: Íam zá wielką fumnę tego miáftá doftał [*civilitatem hanc consecutus sum*]. *WujNT Act* 22/28.

d. *Wizerunek miasta; tu potrawa tak uformowana i dekoracje teatralne* (5) : *RejZwierz* [35]; Panię iedno Rzymłkie [...] dał ták vczynić z opłátkow álbo z márce panow miáfto ná podobieńftwo miáftá onego Kártágińłkiego. *RejZwierz* 60v; to miáfto málowáne Lwowem Niechay będzie. *CiekPotr* 3.

W połączeniu z przymiotnikiem od nazwy miasta (1): POd Kártágińłkim miáftem / panię zacne Rzymłkie/ Vczynił zá potrawę miáfto Kártágińłkie. *RejZwierz* [35].

Zwrot: »miasto wojować« (1): On niech miáftá woíuie/ co poczynił s chlebá. *RejZwierz* [35].

3. *n-loc* (27) :

Zestawienia: »Cesarskie Miasto« = *Carogród, dziś Istambul* (2): y to im záwždy w głowie tkwiáło/ iż ták ma być głowá duchowieńftwá gdzie íię przeniołłá głowá świeckiego pánowania Rzymłkiego/

to ieft w Cárogradzie: ktory wielkim y Cefarfkim miáftem y nowym Rzymem zwany był. *SkarJedn* 174, 168.

»Miasto Cesarskie« = *Cezarea, tu: Filipowa (1)*: GDy przyšzedł Pan Iezus do miáftá Cefárfkiego kthore zwano Filipowym/ pythał zwolennikow íwoich *RejPos* 299v.

»Nowe Miasto« = *różne miejscowości w Polsce (14)*: *ZapMaz VII G* 1/385v; *MetrKor* 59/77v; *LibMal* 1543/69; Tegoż roku Kázimierz [...] zebrał lud wielki przeciw iemu z Litwy/ s Tátar/ y s Polfki [...] / ciągnął s tym ludem z nowego miáftá przez Mítow *BielKron* 395v, 388; Záléčeníe Ianá Herbeftá; z Nowého miáftá Ruškiého/ rodaká. *BiałKat* 361 *marg*, 361; *StryjKron* 692; y potym ie [artykuły] ná głównieyŝe Seymy do Nowého miáftá/ y do Kołá/ y do Wárlzáwy iáko gdzie w którém częŝci korony nászey ftárádawny zwyczaj ieft/ znošili *SarnStat* 31, 123, 268, 299, 906, 930.

»Nowe Miasto« = *Wiener Neustadt (6)*: Rychło potym wyiecháli zá Cefárzem Krolowie do Nowego miáftá *BielKron* 414v, 315, 414v; Occupował Mathiasz Krol Śląsko y Murawę nie wzruszała się Rzesza aco więcey ex membro Impery wziął y Wiedeń y nowe Miasto *ActReg* 5v, 7, 125.

»Nowe Miasto Korczyn« (2): Dan w Nówym Mieŝcie Korczynie/ w Piątek bliŝzy przed Niedzielą Głuchą/ Roku Pánfkiego Tyŝięcného/ czteréhfetného/ siedmdzieŝiętého czwartego. *SarnStat* 907, 1213.

»Stare Miasto« = *Civitavecchia (1)*: Ia Ludwik Cefarz/ dáię tobie błogofławionemu Piotrowi Kxiążęciu Apoftolfkiemu [...] miáfto Rzym: y ze wŝyftkim právem/ y ze wŝyftkimi ziemiámi/ Miáfty Porthy/ y Morŝkiemi mieifcámi Hetruryifkiemi y tám w poŝrzedku ziemie Stáre Miáfto/ Lázníá Krolewfká: Witerbium/ Soánám *KrowObr* 31.

»Wilcze Miasto« (1): Lycopolis, Wilcze mięŝo [*lege*: miasto]. *Civitas AEGypti. Mącz* 202a.

Synonimy: 1. *miejsce, plac*; 2. *grad*.

Cf DOSICHMIAST, DOTYCHMIAST, NATYCHMIAST, ODTYCHMIAST